

Ljubljana, sobota, 10. januarja 1953

ŠTEVILKA 1 — LETO XIV. — CENA 15 DINARJEV

Izhaja vsako soboto — Izdaja Tiskovni konzorcij »Ljudske pravice« — Direktor konzorcija in odgovorni urednik Tomo Brejce — Uredništvo: Tomiščeva ulica 9, Uprava: Kopitarjeva ulica 2 — Telefon uredništva št. 23-261-89, uprave 23-261-23-265 — Telefon naročniškega in oglašnega oddelka št. 31-039 — Številka čekovnega računa 004-T-135 — Mesečna naročnina 60 din, trimesečna 165 din, polletna 300 din, celoletna 600 din — Poštati predal 42 — Tisk tiskarne »Ljudske pravice«

Ljudska

PRAVICA

GLASILO ZVEZE KOMUNISTOV SLOVENIJE

MATIJA MALEZIC

Borba za preobrazbo osvobodilne fronte v socialistično zvezo

Frontne organizacije so že sredi priprav za IV. kongres Ljudske fronte Jugoslavije in IV. kongres Osvobodilne fronte. Povsod so bili okrajni zbori oziroma posvetovanja, na katerih so obravnavali bistvena vprašanja v zvezi s preimenovanjem Partije v Zvezo komunistov in Fronte v Socialistično zvezo. V glavnem so temu še sledila tudi posvetovanja po občinah, te dni pa so se začeli že prvi sestanki vaških oziroma osnovnih organizacij, da bi izvolili delegate za okrajne in občinske predkongresne konference.

Sto tisoče naših frontovcev bo torej prihodnje dni razpravljalo in sklepalo o ciljih in nalogah svoje organizacije. To je važno poudariti zaradi tega, ker nikakor ne smemo dovoliti, da bi se vse predkongresne priprave tikale samo volitev delegatov. Nasprotno! Izkoristiti moramo to priliko, da bomo v široki politični akciji v vsaki organizaciji, v slednji vasi in terenu razjasnili trenutno najbolj pereča politična vprašanja in predvsem, da se vsaka organizacija notranje uredi. Mnogo je dobrega, marsikaj pa je — priznajmo si odkrito — zelo slabega v naših organizacijah. Dolžni smo, da sedaj v vsaki organizaciji odločno kritiziramo in popravimo vse, kar ni v redu, bodisi glede frontne discipline, nedelavnosti, članarine, članstva itd.

Najbolj bi bilo škodljivo, če bi naše organizacije smatrale, da gre sedaj predvsem za spremembo imena Osvobodilne fronte. Gre za mnogo globlje stvari. Gre za to, da ustvarimo tako rekoč novo organizacijo. Iz tega sledi, da bo moral IV. kongres opraviti izredno važno nalogo. Vsekakor pa nam mora biti tudi jasno, da na samem kongresu nova organizacija ne bo ustvarjena, temveč je potrebna že sedaj in bo potrebna po kongresu vztrajna borba za zgraditev take organizacije. Z drugimi besedami: naše predkongresne priprave se morajo že vršiti v znamenju preobrazbe Osvobodilne fronte v Socialistično zvezo delovnega ljudstva. Ta preobrazba, ki je v neposredni zvezi s preobrazbo Partije v Zvezo komunistov, pa se ne sme vršiti samo zgornj, v forumih, temveč se mora prav tako in še bolj vestno začeti tudi v občini, v vasi in pri samih članih Fronte. Ne mislimo, da bo tekla stvar sama od sebe. Treba bo premagovati odpor od dveh strani: s strani birokratov v Zvezi komunistov in s strani reakcije. V zvezi s tem se bodo pojavila politična vprašanja, vprašanje jasne opredelitve za socializem oziroma za pripadnost Socialistični zvezi. Imamo tudi celo vrsto organizacijskih vprašanj, ki so še nerazjasnjena: kakšen naj bo novi statut, odnos komunistov do dela v Fronti konkretno, n. pr. v občini, enotna članarina ali po zaslužku, velikosti terenov, kakšen naj bo okrajni odbor, disciplina frontovca itd., itd. Dobro bi bilo, da bi naši aktivisti, posebno v okrajih in občinah, tudi pisali o tem in dajali predloge. Osvobodilna fronta oziroma Socialistična zveza mora najti novo metodo dela, mora postati trajno aktivna v politični in idejni borbi za socializem in budna proti vsem protisocialističnim pojavom — birokratskim, informbirojevskim, klerikalnim itd. Taka aktivnost bo najboljša priprava za oba kongresa.

Ce upoštevamo bodočo vlogo Socialistične zveze, ki jo je na VI. kongresu Partije nakazal tov. Tito, nam bo jasno, da vse to pomeni veliko priznanje Osvobodilni fronti in da je to njena moralno-politična zmaga. Kar spomnimo se namreč, kako so nekateri pred leti in še pred meseci mislili in naklepali. Pustimo ob strani informbirojevski napad na Ljudsko fronto in tiste izdajalce, ki so z njim ponavljali, da Fronte ni treba, da se v njej Partija utaplja, itd. Spomnimo se rajši, da se je večkrat celo pri naših predanih aktivistih pojavljala misel, da je Fronta odveč, da lahko Partija »politično dela« brez nje. Zato smo bili ob sklepih partijskega kongresa vsi navdušeni, da je takih diskusij enkrat za vselej konec, da so take tendence jasno ožigosane kot praktične in birokratske.

Res je, primerov takega zavestnega in namernega podcenjevanja in nerazumevanja Fronte je bilo v Sloveniji malo. Vendar se s tem ne smemo opravičevati, kajti objektivno, na delu, v vsakodnevnih praksah pa smo več ali manj vsi komunisti tako delali. Neštetokrat smo n. pr. slišali poročila: »Partija še nekako dela, Fronta je pa slaba«, »Situacija pri nas je še kar dobra, toda ne po zaslugi Fronte, temveč Partije« itd. Kakor da je sploh mogoče, da bi Partija res delala, ne da bi bila zaradi tega aktivna tudi Fronta. Dopuščali smo, da so mnoge organizacije životarne, da se niso sestajali odbori, da na konferencah sploh nismo govorili o Fronti, da se komunisti niso udeleževali frontnih sestankov, da niso hoteli v Fronti prevzemati funkcij in podobno. Imeli smo mestne terene, na

katerih je živel nad 100 komunistov, pa ni nobeden delal v odboru OF. Običajno smo tudi take politične naloge in ukrepe, ki bi jih bili lahko sprejeli v frontnem odboru, reševali v partijskih komitejih in se ta praksa ponavljala tudi še sedaj v nekaterih komitejih Zveze komunistov. Se imamo primere, da občinski komiteji »nadomeščajo« občinske odbore OF.

Tovariš Marinko je na seji Izvršnega odbora izrecno poudaril, da je treba takoj vse ali pa skoraj vse politične naloge prenesti v Fronto, s tem da se v praksi dosejanje partijske organizacije v Zvezi komunistov kvalitativno dvignejo na višjo stopnjo zgolj idejno usmerjevalca. Čeprav pa so te stvari načelno zelo jasne ter na splošno povsod med komunisti in nekompunisti pozdravljene, moramo v praksi pričakovati birokratski odpor v vrstah samih komunistov, in to na najrazličnejše načine. V Rogaški Slatini so nekateri komunisti menili, da je »Partija prehitro dala oblast iz rok, da bo sedaj reakcija zaživela«. To je odtenek sektaškega gledanja, da je nazadnjaško vse, kar je izven vrst komunistov. Vedeti moramo, da delovni ljudje v Fronti, ki so v veliki večini prepričani, da je pri nas borba za socializem stvar našega obstoja in napredka, ki že upravljajo naša gospodarska podjetja, prosvetne, zdravstvene in druge ustanove, ki iz dneva v dan razvijajo svojo samopravnost, da, te delovne množice morajo imeti tudi politično socialistično organizacijo, v kateri bodo na najdemokratsnejši način uveljavljale svoja mnenja glede naše notranje in zunanje politike.

Iz navedenega sledi, da je sedaj nujna naloga ne samo organizacij Fronte, marveč predvsem tudi komunistov, da oni sami prenehajo s starim

načinom dela, da si nehajo lastiti monopol na odločanje o političnih, gospodarskih in kulturnih vprašanjih svojega kraja, svoje občine, da omogočijo razpravljanje in sklepanje o vseh vprašanjih v širšem krogu kot doslej, v krogu Fronte in da tako ne podcenjujejo socialistične zavesti množic v Fronti. Ne sami komunisti, treba je smelo zaživeti v širšem krogu! Z drugimi besedami: treba je ta širši krog, to bodočo Socialistično zvezo takoj organizacijsko in idejno-politično uveljaviti — v vasi, v občini, v okraju in sploh. To sedaj zahteva od nas naša socialistična demokracija. Se več! Za pravilno delo same Zveze komunistov in za odpravljanje birokratizma v njenih vrstah je danes izredno važno, da se čim hitreje vzpostavi živo delovanje Socialistične zveze.

Ce ugotovljamo, da bo imela odslej Fronta oziroma Socialistična zveza večjo vlogo, da bo več in tudi konkretno samostojno odločala, da ne bo samo potrjevala vnaprej izdelanih sklepov, je pa tudi razumljivo, da je treba resneje postaviti vprašanje, kdo je lahko član Socialistične zveze.

Nekateri aktivisti menijo, da je danes OF »preveč množična«. Tako postavljena stvar ne bi bila točna. Danes imamo povprečno v Sloveniji 75% volilnih upravičencev v Fronti kljub temu, da je v nekaterih okrajih stanje slabo: Murski Soboti 34,7%, v Novem mestu 45,8%, v Ptujju 55,5% in v ljubljanski okolici 57,2%. V slednjem okraju pa imamo občine, ki naravnost začudijo zaradi izredno nizkega procenta, in ni niti malo govora o množičnosti, kaj šele o »prevetliki množičnosti«. Tu je treba že pred kongresom tudi številčno povečati organizacije.

Imamo danes člane Fronte, ki so vse prej kot borci za socializem. Neki

frontovci so v tem pogledu slabši kot nefrontovci. Lik frontovca, ki smo ga poznali med vojno in po vojni, je marsikje zbledel. Mnogi se skrivajo pod plaščem OF, pa so vse drugo kot dobri frontovci, so v OF zato, ker mislijo, »da bi bilo zanje slabše, če ne bi bili«. So samo na jeziku za socializem. Večkrat se o kom sliši: »V Fronti je, naš pa ni!« Tako stanje, taka dvoiličnost že doslej naši Fronti ni bila v korist, še manj pa bo potem v Socialistični zvezi.

Prav iz teh vrst se že danes slišijo tudi glasovi: »Za OF smo, za Socialistično zvezo pa nismo.« Z drugimi be-

sedami: nismo za socializem! Čisto prav je, da se take stvari danes ne preslišijo in da se v tem pogledu jasno postavi črna ločnica. Osvobodilna fronta je že doslej imela program graditve socializma in je med članstvom v teh letih visoko dvignila socialistično zavest, ki je rasla s tem, da so ljudje dneвно v praksi gradili socializem, da Fronta glede tega ni imela drugega

(Nadaljevanje na 2. strani)

Članom Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnih ljudi

Z današnjim dnevom pričujemo objavljati vrsto člankov z namenom, pojasnjevati sklepe VI. kongresa ZKJ, katerih izpolnjevanje je sedaj naša najvažnejša naloga.

Pozivamo vse člane in funkcionarje Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnega ljudstva, naj te članke pazljivo preberejo in naj nam o njih pošljejo svoje mnenje, kritične pripombe, morebitna vprašanja, dopise in članke, ki bodo vsebovali praktične izkušnje, da bi z medsebojnim izmenjavanjem teh izkušenj zagotovili čim uspešnejše uresničevanje sklepov VI. kongresa.

Obenem pozivamo vse člane Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnega ljudstva v akcijo za nove naročnike »Ljudske pravice«, ki vam bo predvsem z idejno-političnimi in gospodarskimi članki, kakor tudi s članki s pestro vsebino z drugih področij pomagala v vaših naporih, v vašem vsakdanjem delu za nadaljnji napredek naše domovine.

Uredništvo »Ljudske pravice«

Proslava 11. obletnice dražgoške bitke

Kako živi so spomini na našo NOB, tako med našimi borci kakor celotnim delovnim ljudstvom Gorenjske, dokazuje veličastna proslava 11. obletnice slavne dražgoške borbe 4. januarja t. l. Tu se je zbralo nad 600 borcev in bork, vsi v partizanskih uniformah, na prsih so se blestela neštetá odlikovanja, ki so jih dobili za zasluge v NOB. Vseh udeležencev pa je bilo nad 2000.

Da čimbolj počastimo spomin na 11. obletnico borb v Dražgošah, so tako občinski kakor tudi okrajni odbori ZB kranjskega in radovljiškega okraja organizirali vsega skupaj 20 patrolj, med njimi z Jesenic, iz Kranja, Trziča, Poljan, Ziri, z Golnika in iz Kroke itd. Iz Bohinja in patrolja iz Mojstrane, ki jo je organizirala vojska, sta obe prehodili na smučkah Jelovico. Posebno

pozornost je vzbujala patrolja iz vojske, vsa oblečena v belo, kar je spominjalo predvsem na prodirajoče Švabe proti Dražgošam. Partizanske patrolje so obiskale znane partizanske kraje, kjer so dobivali zatočišče borci v času NOB. Predvsem so se ustavljale v Kropi, Jamniku, Podblici, Lajšah, po vseh Selške in Poljanske doline, med njimi tudi v Javorjrah, Martin vrhu, Davci, Partoču in Podlonku. Te patrolje so prirejale manjše mitinge in obiskovale partizanske družine. V mnogih hišah je pela harmonika, plesali so prav po partizansko. V mnogih hišah je donela partizanska pesem, ki so jo nekdanji partizani skupaj prepevali z vaščani.

Vso noč od sobote na nedeljo so v vseh vaseh, koder so šle patrolje, po-

kale puške, ki so prav tako zelo živo spominjale na čas NOB in s tem tudi naznanjale, da se patrolje z vseh strani bližajo Dražgošam.

Zjutraj okoli osmih, t. j. v nedeljo, 4. t. m., se že zaslišijo prvi strel, ki naznanjajo prihod patrolj. Partizani prihajajo prav z vseh strani, kot so pred 11 leti prihajali Nemci proti Dražgošam. Jeseničani se postavijo pod »Bičkovo skal«, Trzičani, katerih patrolja je bila številčno najmočnejša, prihajajo prek Slemenca in Površnice, Bohinjci, ki so prekoračili Jelovico s smučkami, prihajajo od Razpoh, sočasno se spuščata s pobočja Jelovice vojaška patrolja, oblečena v belo. To so pravi izvežbani smučarji, ki delajo kristanje okoli dreves ter sipljejo iz mitraljezov in brzostrelk, kar ustvarja posebno pestrost. Od spodnje strani pa prodirajo poljanska, škofjeloška, medvodska in ostale patrolje iz Selške in Poljanske doline, ki vse skupaj vedno bolj stiskajo obroč okoli Dražgoš. V obrambo Dražgoš se postavljajo patrolje, ki so že prej prispele. Tako se razvija velika borba, ki zelo živo spominja na dogodke pred 11 leti na teh tleh.

V Dražgozah samih vlada popolnoma zimsko razpoloženje, kot je bilo tudi takrat. Snega je skoraj pol metra in ga je po štiridnevnem deževju zapadlo zopet okoli 10 cm. Drevice je vse odeto s tankimi plastmi snega, ki se blišči kot kristal. Vse Dražgoše pokriva gosta megla, le od časa do časa se pokažejo okoliški robovi, na katerih so naši borci pred 11 leti držali svoje položaje in branili Dražgoše.

Sami Dražgošani se zelo prisrčno pozdravljajo z bivšimi borci-partizani in skupno z njimi obujajo spomine na težke dni borbe, ko so s skupnimi silami branili svojo rodno vas. Mnogim se utrne solza, ko se spomnijo, da so jim Švabi ubili sina, hčer, vrgli koga živega v gorečo hišo, iz katere že vpijejo žene in otroci. Borba za Dražgoše je ena izmed prvih večjih borb v Sloveniji, toda ta borba je zahtevala tudi neštetó življenj, ki so jih dali tako partizani, posebno pa veliko število Dražgošanov. Žrtve, ki so padle v borbi za Dražgoše, se gotovo približujejo številki sto. Pred spomenikom, ki je postavljen v spomin tem žrtvam, polagajo vence stari partizani in člani odborov ZB v zavesti, da so to žrtve, ki so padle v prvih dneh naše NOB v zimi leta 1941-1942.

Slavnost je prav na mestu, kjer je pred prihodom Švabov v Dražgoše stal zelo lep sokolski dom in kjer so se v času osvobojenih Dražgoš vršili partizanski mitingi. Zda na tem mestu stoji žagarski obrat kmetijske zadruge, ki obdeluje les za obnovo porušenihi hiš, ki jih dvigajo iz ruševin pridne roke Dražgošanov. Ker sta porušena oba

kulturno-prosvetna domova, tako bivši sokolski kakor tudi prosvetni, v katerem so Nemci pobili, zažgali ter zasuli v ruševine 29 Dražgošanov, so začeli razmišljati o novem kulturno-prosvetnem domu. V Dražgošah je bilo kulturno življenje zelo dobro razvito, zato ta stara tradicija nikakor ne sme zamreti. Krajevni odbor ZB iz Dražgoš, odbor kmetijske zadruge kakor tudi vse množične organizacije in občinski odborniki se že ubadajo z mislijo, zgraditi lep dom, ki bi nadomestil porušena kulturna domova. Poleg dvorane naj bi ta dom imel še nekaj sob, kamor bi lahko prihajali od časa do časa tako bivši borci kakor tudi drugi naši državljanji na oddih v Dražgoše. To zamisel krajevnega odbora ZB in ostalih Dražgošanov toplo pozdravlja tudi občinski odbor ZB Železniki in Selca kakor tudi okrajni odbor ZB Kranj. Mislim, da bodo to idejo pozdravili vsi gorenjski partizani, predvsem pa tisti, ki so sodelovali v slavni dražgoški bitki.

Sam program se je začel odvijati okoli pol enajstih in to z državno himno. Nato so vsi komandirji patrolj drug za drugim predali raport narodnemu heroju Antonu Dežmanu-Tončku. Vsak komandir je pozdravil s stisnjeno pestjo ter raportiral, od kod patrolja prihaja in koliko je številčno močna. Po raportu mu izročajo spominske knjige, v katerih je opisana pot, ki so jo patrolje prehodile. Poleg tega vsebujejo te knjige tudi podpise raznih partizanskih mamic in partizanskih družin. Po sprejemu patrolj je tovariš Tonček dal vsestransko priznanje borcem za naporno, toda izredno važno pot in naloge, ki so jih patrolje opravile. Pozval je vse, naj tudi v bodoče na tak ali podoben način tudi Gorenjci proslavimo vse važne zgodovinske dneve iz časov naše NOB. To je najboljši način seznanjanja kakor tudi vzgajanja naše mlade generacije z značajem in pomenom naše NOB.

Ko je bil zaključen sprejem patrolj, je spregovoril tov. Ivan Bertonec. V svojem govoru je orisal pogoje partizanske borbe v zimi 1941-1942 ter poudaril, da bi bila partizanska borba zaman brez aktivne podpore samega ljudstva. V nadaljevanju pa je nadrobneje prikazal sam potek dražgoške bitke, ki je bila ena prvih večjih borb v Sloveniji.

Za njim je predsednik okrajnega odbora ZB tov. Lošterek pozval vse prisotne, ki so stali na slavnostnem prostoru, k enominutnemu molku. Kranjska godba je zaigrala »Kot žrtve ste padli«. Član narodnega gledališča iz Kranja je recitiral Župančičevo pesem »Veš, poet, svoj dolg?«. Posebno se nam je vtisnil v spomin tisti del pesmi, ki pravi: »Vrh Možaklje bom

(Nadaljevanje na 2. strani)

Goreča hiša pod »Bičkovo skal« pri Dražgošah, ki so jo Nemci požgali pri napadu pri Dražgošah januarja 1942. leta.

(Originalna fotografija, odvzeta Nemcem)

Razstava ilustracij mladinskih knjig

»Mladinska knjiga« je uredila v Moderni galeriji razstavo ilustracij mladinskega tiska (knjig in časopisov), kar ga je izšlo v preteklem letu (1952). Razstava je lepo urejena in je zelo pomembna. Marsikaj nam pove. Prvič: Mladinska založba je pokazala v preteklem letu izredno veliko delavnost. Ne vem, če bi katera koli založba v stari Jugoslaviji mogla pokazati tak enoletni rezultat, kaj šele, da bi položila toliko skrbi v originalne ilustracije svojih izdaj. Drugič: raven naše mladinske ilustracije se je vidno dvignila. To je silno razveseljivo dejstvo. V prejšnjih letih sem imel premnogokrat občutek, da so ilustracije nastale »mimogrede«, pa so bile na žalost zato tudi površne. Sedaj pa te površnosti skoraj ni opaziti, morda tu in tam v periodičnem tisku (»Pionir«, »Ciciban«).

V zadnjem času smo načeli debato, kaj je in kaj ni otroška ilustracija, kako mora biti povezana s tekstem itd. Vse to so v resnici važna vprašanja, ki bi jih bilo potrebno temeljito premisliti. Vendar sem mnenja, da zmore dobro otroško ilustracijo napraviti le velik umetnik, pa nihče drugi. Zdi se mi, da se površne ilustracije gibljejo v glavnem v dveh polih. Prvi je tisti, ko se hoče slikar približati otroku na ta način, da risbo oblikovno poenostavlja, da jo »približuje« načinu otrokovega likovnega ustvarjanja. Tedaj se ponavadi zgodi, da postanejo ilustracije »lučkane«, »fletne« itd. — otrok pa jih odkloni, ker je sam tudi sijajen risar in te stvari že dobro pozna (če ne še bolje!). V likovnem smislu ilustracije niso otroške, temveč otročje. Drugi pol ilustratorske delavnosti pa je tisti, ko umetnik prav nič ne »menja« svojega osebnega »sloga«, temveč se loti naloge z vso skrbjo, z vsem stvariteljskim ognjem in z zavestjo, da je otroška duša strog in nelzprosen sodnik. Dokazov za to trditve imamo tudi pri nas dovolj: ilustracije Vavpotiča, Smrekarja, Gasparija, Birolla itd. Seveda predpostavljamo, da gradi umetnik z realističnimi sredstvi in ne z abstraktnimi eksperimenti — le-ti tudi sicer v likovnem življenju ne pomenijo nič. Pač pa je v otroških ilustracijah najnuj potrebna dobršna mera očrastle fantazije, domselnosti, morda tudi humorja — vse

drugo si bo otrok izluščil sam ter bo ob tem pravilničnem svetu gradil svoje. Naposled je tu tudi važno vprašanje likovne vzgoje! »Otročje« ilustracije ne bodo otrokovega likovnega dožemanja pripeljale nikamor.

tekstom poln fantazije, pa tudi neke grozotnosti. To so resne ustvaritve, ki nikjer ne kažejo površnosti ali pa hotene sentimentalnosti. Po kvaliteti se je Miheliču močno približal M. Sedej (»Grivarjevi otroci«, »V deželi pravljic

po dograjene in slogovno zelo zanimive po ilustracije M. Gasparija (n. pr. »Kaznovana trdosrčnost«). V delu tega znamenitega ilustratorja moremo opaziti nove, slikovite elemente. »Goskica, ki se je učila peti« Marlene Stupica je dobro, skrbno zgrajeno delo, mnogo boljše kot njene ostale ilustracije. S skromnimi sredstvi in dobro risbo je znala slikarica iskreno upodobiti pravilnično snov (gos in jerebica)! Resno in premissljeno delo predstavljajo ilustracije Iva Seljaka-Copiča (»Tri hčere«) — zlasti z likovnega stališča! Nekaka poenostavljajoča »sgrafitna« tehnika je slikarski predmet razdelila v mrežo svetlih in temnih ploskev — kako pa bo ob njej otrok prišel na svoj račun, pa je drugo vprašanje. Zanimive so ilustracije »VISOŠKE KRONIKE« arh. Borisa Kobeta. Eksaktna risba, snovno naslonjena na zgodovinske grafične predloge nam daje lep, toda precej brezoseben rezultat. Od ostalih ilustratorjev bi omenil: Podrekarja Franceta (»Mravlje«, »Zabe« — slikar je bil vezan na prirodoslovni tekst, pa je znal vkljub temu zgraditi zanimiv likovni svet); Sajeveca Evgena (»Snežna kraljica« — z zelo neekonomerni kvaliteto risb) zelo subtilne in občutene risbe N. Omerse (»Tatiče«, »Lakovica V.« (»Mladost v džungli« — risbe mednarodnega ilustratorskega značaja, pa lepo dograjene); čiste risbe Jožeta Čuha; Vogelne Marije (n. pr. »Moj koledar« — z lepo občutno zimsko krajino); Kropulja Rada (»Bartica«), Subica Iveta (ki je skromno zastopan), Klemenčiča Doreta (ilustracije iz »Pionirja« in Kumrove »Karlebove prigode«); Karla Zelenka (»Tovarna«) in risbe L. Ravniharja.

Pogled skozi razstavo nam je pokazal lepo žetev lanskeoletnih mladinskih ilustracij. Načel bi rad še sledeče vprašanje: tiskarska izvedba — posebno barvnosti ilustracij! Pogled od originala k tiskarski reprodukciji je včasih prav žalosten! Tod bomo morali še veliko delati — da bomo prišli do slovesa, ki smo ga že imeli! Dr. S. Mikuž

Konji divji in neugnani z vihrajočo grivo se podijo po poljani noro in igrivo

Ilustracija Maksima Sedeja k Pesmim o živalih Mateja Bora

in sanje, »Slike in pesmi o živalih«. Tudi njegove ilustracije so likovno izredno dozorele. Skrbna, čista risba in pa iskreno čustvo ter fantazija odlikujejo njegova dela. Zdi se, da je Sedej rojen za mladinskega ilustratorja. Vse njegovo slikarsko delo je prežeto z mehko, lirčno noto — v otroških ilustracijah pa slednja še bolj pride do izraza. Posebno z ljubeznijo je ilustriral Magajnovno knjigo »V deželi pravljic in sanje«, zlasti zgodbo o »barvah« (prizor s slikarjem Ivanom v kmečki hiši). Le-

BOGATA LITERARNA ŽETEV NA HRVATSKEM

Ob prehodu v novo leto je hrvatska književna kritika ugotovila, da je bilo leto 1952 zelo uspešno za razvoj domače književnosti in da je v minulem letu izšla vrsta pomembnih del. Tako sta izšla dva romana in bogatila to vrsto književnosti, v kateri je izšlo doslej sorazmerno najmanj del. Mirka Božića roman »Kurlani in prvo ter poslednje delo Jakova Nahmijasa »Oni sa brodova« predstavljata pomembno obogatitev hrvatske literature. Izšlo je tudi več knjig povesti, med katerimi sta najpomembnejši knjigi Novaka Simića »Druga obala« in Vojina Jelića »Limeni pijetao«. Prav tako je izšla vrsta dobrih pesniških zbirk Vladimirja Kovačiča, Zivka Jeličića, Jure Francičevića, Valdimirja Popovića in drugih. V dramatikah so bile lani na odru tri novitete Duška Roksandića, Pera Budaka in Ervina Sinka. Razen tega se je v vrsti »ki literature prav in leta 1952 pojavila vrsta novih imen, izšla sta pa tudi dva zbornika, eden posvečen moderni hrvatski poeziji, eden pa literarnim stvaritvam pisateljvkmetov.

Nova številka »Dela«

Je zelo zanimiva tako zaradi tega, ker obravnava doslej še malo obdelano vprašanje, kakor tudi zaradi nekaterih zelo važnih teoretičnih ugotovitev. O idealističnih osnovah totalitarnega birokratičnega planiranja pa piše Franc Černe. Na sovjetski praktini in njihovi ekonomski teoriji, ki meni, da je planiranje najvažnejši in osnovni zakon socializma ter daje vsem ekonomskim kategorijam in zakonom vlogo, ki je podrejena družbeni zavesti, točneje zavesti vodilnih vrhov, razpravlja o odnosu med družbeno zavestjo in družbeno bitjo. Sovjetska teorija praktično vodi do zaključka, da je zavest vodilnih vrhov edini odločujoči faktor, vse ekonomske zakonitosti pa so ji podrejene. Tako stališče o odnosu med družbeno bitjo in družbeno zavestjo je popoln idealizem. V zvezi s tem vprašanjem razvija avtor osnovna stališča marksizma med družbeno zavestjo in družbeno bitje in o vprašanju odnosa med družbeno bitje in zavestjo in pokaže vso zgroženost in birokratsko bistvo današnje sovjetske ekonomske teorije. Svojo razpravo končuje avtor s primerjanjem dveh nasprotnih teorij planiranja, to je koncepcije centralističnega birokratskega državnega lokalitarnega planiranja in koncepcije planiranja z družbenimi proporcij. Razen navedenih dveh razprav vsebuje četrta številka »Dela« še dva Engelsova zapiska o Zvezi komunistov in govor predsednika sindikata japonskih učiteljev, ki je kot zastopnik japonskih sindikatov govoril na letošnjem zasedanju Mednarodne federacije dela.

KAJ PA SPOMENIK SIMONU GREGORČICU

(Pismo »Ljudski pravici«)

Ob odkritju Prešernovega spomenika v Kranju pred 14 dnevi je ves naš tisk z zadovoljstvom poudarjal, da je to že tretji Prešernov spomenik v Sloveniji.

Prav gotovo je razveseljivo dejstvo, da se tako častno oddolžujemo spomenu enega največjih miselnih velikanov, kar jih je dala naša zemlja. In vendar moram povedati, da me je tudi ob tej priliki obšla nekoliko trpka misel — ni bilo to prvič — da eden naših velikih pesnikov, ki se sicer po velikini duha ne more istovetiti s Prešernom, katerega pesmi pa bodo prav gotovo živele, dokler bo živel naš narod. — Simon Gregorčič razen doprnega kipa v Ljubljani na Trgu francoske revolucije še vedno nima dostojnega spomenika.

— Naj se osvetljuje življenjsko delo pesnika Simona Gregorčiča iz katere koli strani — on zasluži, da se mu oddolžimo z dostojnim spomenikom. Njegove pesmi so odigrale pred prvo svetovno vojno nadvse pomembno vlogo med našim narodom, budile in utrjevale njegovo narodno zavest, še posebej pa se jih je oklepalo naše ljudstvo v Slovenskem Primorju za časa fašističnega zasedanja. Gregorčičeve pesmi so ga moralno krepile, ga bodrile, naj se bori proti tujcu, naj vztraja kljub vsemu preganjanju na zemlji, ki je njegova. Njegova, tudi za današnje čase pomembna pesem »Soča«, je hkrati eden najlepših biserov naše slovenske poezije. Da je v pesniku vzbujalo odpor socialno zatiranje delovnih ljudi, dokazuje njegova pesem »...nekoč se vse obrajta — palača pade, vstane bajta«. Prav tako so nekatere njegove pesmi vzgojnega pomena tudi še danes: »v srce ljubljenskih rojakov sej seme plemenitih rož — da bomo narod poštenjakov, da bomo narod vrlih mož...«

ali pa: kar storiš zase — to že s tabo izgine, kar storiš za narod, ostane vselej.

Morda bi koga moglo motiti dejstvo, da je bil Gregorčič duhovnik? Toda ali niso prav isti farizejski in reakcionarni vrhovi slovenskega klera, ki danes rovarijo proti interesom našega ljudstva in njegovi socialistični graditvi, organizirali tako gonjo tudi proti pesniku Gregorčiču — da so ga do smrti izmučili — tako, da v najlepši moški dobi celih deset let in mogel napisati nobene pesmi, in s tem oropali njega in naše ljudstvo še lepših in večjih pesniških del, ter tudi zakrivili njegovo prezgodnjo smrt? Ali naj se krivica, storjena pesniku Gregorčiču s strani reakcionarnega visokega klera, vleče naprej tudi v današnji veliki čas, ko se naše ljudstvo svobodno oddoljuje spomnu svojih zaslužnih kulturnih delavcev?

Ne bodimo ozkosrčni! Prav dostojen spomenik pesniku Gregorčiču naj bo še en dokaz več vsakemu doma in v inozemstvu, da naša socialistična javnost ne gleda na to, kakšnemu stanu je kdo pripadal, temveč ga ocenjuje po edino pravilnem kriteriju, koliko je njegovo delo ustrezalo interesom ljudstva, njegovi borbi za svobodo in napredek.

Ce nimam prav, naj se mi to dokaže — rad bi, da bi se še kdo oglasil in povedal o tem svoje mnenje.

L. Peternelj

Prizor iz novega hrvatskega filma »V viharju« (Jadran-film), ki ga v Zagrebu že predvajajo

LE CORBUSIER PRED SODIŠČEM

Poezija stanovanj in finančno vprašanje

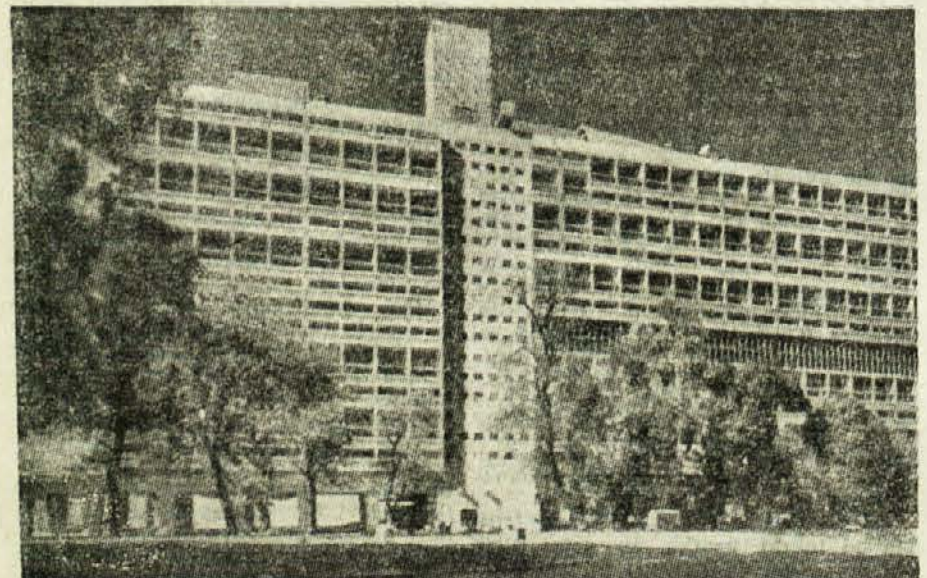
Naši časopisi so že poročali o ne navadni sodni razpravi v Marsellu, pri kateri so francoski esteti postavili na zatožni klopi enega največjih sodobnih arhitektov — Le Corbusiera, ki je izdelal načrt za moderno stanovanjsko palačo. Zdjaj — ko palača že stoji, so ga začeli napadati. Sodišče je obtožbo glede tega, da je Le Corbusier porušil zakone francoske estetike, zavrnilo, čes da so ti zakoni preveč spremenljivi, da bi zaradi njih sodišče lahko koga preganjalo, razprava pa še teče zaradi

ogromnih finančnih stroškov, ki jih je stavba zahtevala. Nekateri so proti njej dvignili pravcato kampanjo po časopisih in ji očitajo celo nepraktičnost in neudobnost. Vendar pa je slišati tudi močne zagovore njegovega dela. Le Corbusierova stanovanjska stavba v Marsellu je dolga 137 metrov, široka 50 metrov in ima 18 nadstropij. V njej lahko stanuje 1500 do 1700 ljudi. Temelj palače je dvignjen za 8 metrov od tal in ga nosi 38 pilastrov v obliki obrnjenih piramid. Vhod je tak-

šen kot pri modernih hotelih z vratarnjem, uslužbencem, pošto in dvigali. Posebna vrata so za dohod avtomobilov, spet druga za tovorni promet, selitve itd. Spodaj so tudi mehanske delavnice, garaže za avtomobile, bicikle in otroške vozičke, razna skladišča itd. V srednjem nadstropju je trgovsko središče palače s kavarno in restavracijo. V sedemnajstem nadstropju — to je v prostorih pod teraso — so zdravstvene ustanove, »Prva pomoč« in otroški vrtec, dalje kino dvorana in druge dvorane za vzgojne in družabne igre. Na terasi so prostori za telovadbo in šport s 3 metre širokim in 130 metrov dolgim tekališčem. Tu je tudi vrt za otroke, prostor za mivko, prhe in sončenje.

Ta stanovanjska palača seveda ni navadna palača s tolikimi in tolikimi stanovanji. Za le Corbusiera je vsaka taka stavba neke vrste »poezija« ali arhitektonska umetnina. A ne samo to: ta stavba hoče biti moderno organizirana skupnost 1600 ljudi, elementarna mestna enota z vsemi potrebnimi ustanovami, ki jih mora moderno mesto imeti.

Seveda pri graditvi takšnih palač ne gre samo za praktičnost in lepoto — ampak tudi za ekonomičnost. Finančniki pa pravijo, da je ta stavba odločno predraga. Pravijo, da bi množica majhnih hišic z mnogimi vrtovi in vsemi potrebnimi ustanovami za isto število stanovalcev bila mnogo cenejša kot Le Corbusierovo »zračno« ali »navpično mesto«. Le Corbusier pa odgovarja, da je njegova stavba kljub vsemu cenejša, kajti komunalne naprave, instalacije in kanalizacije itd. bi pri množici majhnih hiš (za isto število stanovalcev bi jih bilo treba 320) zahtevale veliko večje stroške, kot pa je primer pri njegovi palači, ki razen tega zavzema veliko manj zemljišča.

Pogled na stanovanjsko palačo Le Corbusiera v Marsellu. Zgradba stoji osamljena sredi lepega parka in je obdana z velikimi drevesi, ima 18 nadstropij in stoji na 38 stebrih 8 metrov nad zemljo. V njej lahko biva 1500 do 1700 ljudi, ima pa tudi moderne prostore za vsa uslužnostna podjetja za tako veliko skupnost ljudi

CANKARJEVA ZALOŽBA - LJUBLJANA

obvešča o svojih izdajah:

VI. KONGRES KPJ (ZKJ). — Knjigo smo pričeli razpošiljati. Del tistih naročnikov, ki so jo naročili po 10. decembru 1952, jo prejme zdaj, ostali pa februarja, ker smo morali knjigo zaradi velikega povpraševanja ponatisniti

IZVOR RELIGIJE. — Knjigo smo pričeli ravno tako razpošiljati. Na razpolago je še nekaj izvodov po ceni 265 dinarjev za broširano, odnosno 330 dinarjev za knjigo, vezano v polplatno

AGRARNO VPRAŠANJE — izide februarja. Zakasnitev naj nam cenj. naročniki oprostite — nastala je zaradi »VI. kongresa KPJ (ZKJ)«. Na razpolago je še nekaj izvodov po ceni 390 dinarjev za knjigo vezano v polplatno

Razstava ilustracij mladinskih knjig

KAJ PA SPOMENIK SIMONU GREGORČICU

(Pismo »Ljudski pravici«)

Ob odkritju Prešernovega spomenika v Kranju pred 14 dnevi je ves naš tisk z zadovoljstvom poudarjal, da je to že tretji Prešernov spomenik v Sloveniji.

Prav gotovo je razveseljivo dejstvo, da se tako častno oddolžujemo spominu enega največjih miselnih velikanov, kar jih je dala naša zemlja. In vendar moram povedati, da me je tudi ob tej priliki obšla nekoliko trpka misel — ni bilo to prvič — da eden naših velikih pesnikov, ki se sicer po velikih duha ne more istovetiti s Prešernom, katerega pesmi pa bodo prav gotovo živele, dokler bo živel naš narod. — Simon Gregorčič razen doprsnega kipa v Ljubljani na Trgu francoske revolucije še vedno nima dostojnega spomenika.

Naj se osvetljuje življenjsko delo pesnika Simona Gregorčiča iz katere koli strani — on zasluži, da se mu oddolžimo z dostojnim spomenikom. Njegove pesmi so odigrale pred prvo svetovno vojno nadse pomembno vlogo med našim narodom, budile in utrjevale njegovo narodno zavest, še posebej pa se jih je oklepalo naše ljudstvo v Slovenskem Primorju za časa fašističnega suženjstva. Gregorčičeve pesmi so ga moralno krepile, ga bodrile, naj se bori proti tujcu, naj vztraja kljub vsemu preganjanju na zemlji, ki je njegova. Njegova, tudi za današnje čase pomembna pesem »Soči«, je hkrati eden najlepših biserov naše slovenske poezije. Da je v pesniku vzbujalo odpor socialno zatiranje delovnih ljudi, dokazuje njegova pesem »...nekoč se vse obrajta — palača pade, vstane bajta«. Prav tako so nekatere njegove pesmi vzgojnega pomena tudi še danes:

»v srce ljubljenskih rojakov
sej seme plemenitih rož —
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož...«

ali pa:

kar storiš zase — to že s tabo izgine,
kar storiš za narod, ostane vselej.

Morda bi koga moglo motiti dejstvo, da je bil Gregorčič duhovnik? Toda ali niso prav isti farizejski in reakcionarni vrhovi slovenskega klera, ki danes rovarijo proti interesom našega ljudstva in njegovi socialistični graditvi, organizirali tako gonjo tudi proti pesniku Gregorčiču — da so ga do smrti izmučili — tako, da v najlepši moški dobi celih deset let ni mogel napisati nobene pesmi, in s tem oropali njega in naše ljudstvo še lepših in večjih pesniških del, ter tudi zakrivilji njegovo prezgodnjo smrt? Ali naj se krivica, storjena pesniku Gregorčiču s strani reakcionarnega visokega klera, vleče naprej tudi v današnji veliki čas, ko se naše ljudstvo svobodno oddoljuje spominu svojih zaslužnih kulturnih delavcev?

Ne bomo ozkosrdni! Prav dostojen spomenik pesniku Gregorčiču naj bo še en dokaz več vsakemu doma in v inozemstvu, da naša socialistična javnost ne gleda na to, kakšnem stanu je kdo pripadal, temveč ga ocenjuje po edino pravilnem kriteriju, koliko je njegovo delo ustrezalo interesom ljudstva, njegovi borbi za svobodo in napredek.

Ce nimam prav, naj se mi to dokaže — rad bi, da bi se še kdo oglasil in povedal o tem svoje mnenje.

L. Peternelj

Prizor iz novega hrvatskega filma »Viharju« (Jadran-film), ki ga v Zagrebu že predvajajo

drugo si bo otrok izluščil sam ter bo ob tem pravilničnem svetu gradil svojega. Naposled je tu tudi važno vprašanje likovne vzgoje! »Otročje« ilustracije ne bodo otrokovega likovnega dojemanja pripeljale nikamor.

tekstom poln fantazije, pa tudi neke groznotosti. To so resne ustvaritve, ki nikjer ne kažejo površnosti ali pa hotene sentimentalnosti. Po kvaliteti se je Miheliču močno približal M. Sedej (»Grivarjevi otroci«, »V deželi pravlice

po dograjene in slogovno zelo zanimive so ilustracije M. Gasparija (n. pr. »Kaznovana trdosrčnost«). V delu tega znanega ilustratorja moremo opaziti nove, slikovite elemente. »Goskica, ki se je učila peti« Marlenke Stupica je dobro, skrbno zgrajeno delo, mnogo boljše kot njene ostale ilustracije. S skromnimi sredstvi in dobro risbo je znala slikarica iskreno upodobiti pravilčno snov (gos in jerebica). Resno in premišljeno delo predstavljajo ilustracije Iva Seljaka-Coptiča (»Tri hčere«) — zlasti z likovnega stališča! Nekaka poenostavljajoča »sgrafitna« tehnika je slikarski predmet razdelila v mrežo svetlih in temnih ploskev — kako pa bo ob njej otrok prišel na svoj račun, pa je drugo vprašanje. Zanimive so ilustracije »Visoške kronike« arh. Borisa Kobeta. Eksaktna risba, snovno naslonjena na zgodovinske grafične predloge nam daje lep, toda precej brezoseben rezultat. Od ostalih ilustratorjev bi omenil: Podrekarja Franceta (»Mravlje«, »Zabe« — slikar je bil vezan na prirodoslovni tekst, pa je znal vkljub temu zgraditi zanimiv likovni svet); Sajeveca Evgena (»Snežna kraljica« — z zelo neekonomno kvaliteto risb) zelo subtilne in občutene risbe N. Omerse (»Tatiča«, »Lakoviča V.« »Mladost v džungli« — risbe mednarodnega ilustratorskega značaja, pa lepo dograjene); čiste risbe Jožeta Čiuhe; Vogelnik Marije (n. pr. »Moj koledar« — z lepo občuteno zimsko krajino); Kropulja Rada (»Barčica«, »Subica Iveta (ki je skromno zastopan), Klemenčiča Doreta (ilustracije iz »Pionirja« in »Kumrove« »Karlekovne prigode«); Karla Zelenka (»Tovarnice« in risbe L. Ravnharja.

Pogled skozi razstavo nam je pokazal lepo žetev lanskoletnih mladinskih ilustracij. Načel bi rad še sledeče vprašanje: tiskarska izvedba — posebno barvnih ilustracij! Pogled od originala k tiskarski reprodukciji je včasih prav žalosten! Tod bomo morali še veliko delati — da bomo prišli do slovesa, ki smo ga že imeli!

Dr. S. Mikuš

Avstrijski izvoz knjig

Dandanašnje nove avstrijske knjige so sicer le enkrat dražje, kot so bile pred vojno, vendar pa si prebivalstvo spriču podražitve drugih življenjskih potrebščin ne more nakupovati toliko knjig, kolikor bi morda želelo. Vzlic temu je avstrijska knjižna proizvodnja silno velika, saj leto natisnejo okrog 3400 knjižnih izdaj. Veliko knjig Avstrijci namreč izvozijo v tujino, posebno v Zahodno Nemčijo (kamor so jih v desetih mesecih lanskega leta izvozili za 35 milijonov šilingov), nadalje v Švico, pa tudi v Vzhodno Nemčijo se je tozadevni promet v letu 1952 skoraj podvojil (delno gre pri tem seve za obojestransko zamenjavo). Nadaljnja knjižna tržišča, ki bi si jih avstrijski založniki radi odprli, so Jugoslavija in južnoameriške države.

Prva številka revije »Nova misao«

Te dni je izšla prva številka revije »Nova misao«, ki izhaja v Beogradu. Ob izidu prve številke je Milan Bogdanović, edna od uredniških revij, podal v svojem intervjuju s sodelavcem »Borbe« nekaj misli o novi reviji. Izjavil je, da se prva številka pojavila točno v napovedanem času in da bo tudi v naprej revija izhajala točno in redno. To ni samo formalnega pomena, temveč je tudi jamstvo za resnično izpolnjevanje tistih ciljev, ki jih revija zasleduje. Ti cilji so predvsem v tem, da bo nova revija pomagala razjasnjevati pojme o problemih umetnosti in znanosti pri nas, ki so nejasni prav zaradi nepravilnega in neglepnega pojmovanja bistva naše socialistične demokracije. Revija Nova misao bo nadaljevala tradicijo Književnih novic, vendar njeno težnjo ne bo v informativnih člankih, temveč v kritičnih in esejističnih sestavkih o problematiki kulturnega in znanstvenega življenja pri nas. Prva številka nove revije je posvečena predvsem vprašanjem znanosti in filozofije, ker se je prav o tem pri nas najmanj pisalo. Prihodnje številke pa bodo posvečene bolj literaturi in umetnosti. Med sodelavci — je izjavil Bogdanović — srečamo že v prvi številki nova imena. Pri urejevanju se namreč uredniki drže predvsem dvoje načel: prispevki morajo biti pisani v naprednem duhu, razen tega pa seveda tudi kvalitetni.

Prva razstava makedonskih umetnikov v Beogradu

V času od 1. do 20. marca bo v Beogradu v umetniškem paviljonu na Malem Kalemegdanu prva razstava makedonskih likovnih umetnikov. Na tej prvi razstavi izven svoje republike hočejo makedonski umetniki s 150 slikami in 20 skulpturami prikazati razvoj moderne likovne umetnosti od osvoboditve do danes. Poleg znanih umetnikov Martinovskega, Kodžmana, Lozevskega, Ličenskega bodo svoja dela razstavljali tudi mladi likovni umetniki, ki so se v zadnjih letih afirmirali na umetnostnih razstavah v Skoplju.

CANKARJEVA ZALOŽBA - LJUBLJANA

obvešča o svojih izdajah:

VI. KONGRES KPJ (ZKJ). — Knjigo smo pričeli razpošiljati. Del tistih naročnikov, ki so jo naročili po 10. decembru 1952, jo prejme zdaj, ostali pa februarja, ker smo morali knjigo zaradi velikega povpraševanja ponatisniti!

IZVOR RELIGIJE. — Knjigo smo pričeli ravno tako razpošiljati. Na razpolago je še nekaj izvodov po ceni 265 dinarjev za broširano, odnosno 330 dinarjev za knjigo, vezano v polplatno

AGRARNO VPRAŠANJE — izide februarja. Zakasnitev naj nam cenj. naročniki oprostite — nastala je zaradi »VI. kongresa KPJ (ZKJ)«. Na razpolago je še nekaj izvodov po ceni 390 dinarjev za knjigo vezano v polplatno

Konji divji in neugnani z vihrajočo gripo se podijo po poljani noro in igribo

Ilustracija Maksima Sedeja k Pesmim o živalih Mateja Bora

Kot rečeno, nam ta razstava govori o dvigu naše otroške ilustracije. Na prvem mestu bi omenil ilustracije Franceta Miheliča (»Pesterna«, »Pionir«). Slikar je povsem potrdil svoj sloves odličnega ilustratorja (»Najdihojca«). Njegova risba je trdna in suverena, risarski predmet sam pa v skladu s

in sanj», »Slike in pesmi o živalih«. Tudi njegove ilustracije so likovno izredno dozorele. Skrbna, čista risba in pa iskreno čustvo ter fantazija odlikujejo njegova dela. Zdi se, da je Sedej rojen za mladinskega ilustratorja. Vse njegovo slikarsko delo je prežeto z mehko, lirčno noto — v otroških ilustracijah pa slednja še bolj pride do izraza. Posebno z ljubeznijo je ilustriral Magajnovno knjigo »V deželi pravlice in sanj«, zlasti zgodbo o »barvah« (prizor s slikarjem Ivanom v kmečki hiši). Le-

BOGATA LITERARNA ŽETEV NA HRVATSKEM

Ob prehodu v novo leto je hrvatska književna kritika ugotovila, da je bilo leto 1952 zelo uspešno za razvoj domače književnosti in da je v minulem letu izšla vrsta pomembnih del. Tako sta izšla dva romana in obogatila to vrsto književnosti, v kateri je izšlo doslej sorazmerno najmanj del. Mirka Božiča roman »Kurlanec in proter poslednje dole Jakova Nahmijasa »Oni sa brodova« predstavljata pomembno obogatitev hrvatske literature. Izšlo je tudi več knjig povesti, med katerimi sta najpomembnejši knjigi Novaka Simića »Druga obala« in Vojina Jelića »Limeni pijetao«. Prav tako je izšla vrsta dobrih pesniških zbirk Vladimirja Kovačića, Zivka Jeličića, Jure Francićevića, Valdimirja Popovića in drugih. V dramatikah so bile lani na odru tri noviete Duška Roksandića, Pera Budaka in Ervina Sinka. Razen tega se je v hrvatski literaturi prav v letu 1952 pojavila vrsta novih imen, izšla sta tudi dva zbornika, eden posvečen moderni hrvatski poeziji, eden pa literarnim stvaritvam pisateljev-kmetov.

Nova številka »Dela«

Četrta številka Dela objavlja razen uvodnega članka, posvečenega VI. kongresu, še resolucijo VI. kongresa in dva izredno zanimiva članka, ki sta jih napisala dr. Jožo Potrč in Franc Černe. Ob uvedbi pouka morale v naše šole je napisal dr. Potrč članek »O našem boju za socialistično etiko«. V članku piše o potrebi njevanju moralne vzgoje in pokaže to podcenjevanje na prakt. Sovjetske zveze. V zvezi s tem vprašanjem obravnava kritično stališče Lenina in posebno še Stalina do moralne vzgoje in razpravlja o odnosu med politiko in moralo. V Sovjetski zvezi so moralno podredili političnemu boju, po Oktobrski revoluciji pa so celo izhajale brošure za trditvami, da proletariat ne potrebuje moralne vzgoje, ampak samo »razredne norme«. Odnos politike do etike, do morale je eno centralnih teoretičnih središč razprave dr. Potrča. Nujno je poudarjati primat politike kot globalne sile družbenega razvoja pred etiko. S tem pa seveda še ni rečeno, da lahko zanemarjamo etiko. Ni mogoče nadomestiti političnega boja z etiko, prav tako pa ni mogoče storiti tudi obratnega. »Ob ločitvi šole od cerkve — pravi dr. Potrč — smo se zleđevali po Rusih. Zadovoljili smo se s politiko, potrebo po uvedbi etike pa nismo čutili, kakor tudi Sovjetska zveza v tridesetih letih ni storila tega, ampak je šla slednjico celo tako daleč, da je uvedla v šole obvezno študij Stalinovega političnega falsifikata, »zgodovino VKP(b)«. Dr. Jožo Potrč poudarja važnost pouka morale pri graditvi socialističnega človeka. Razprava dr. Potrča

LE CORBUSIER PRED SODIŠČEM

Poezija stanovanj in finančno vprašanje

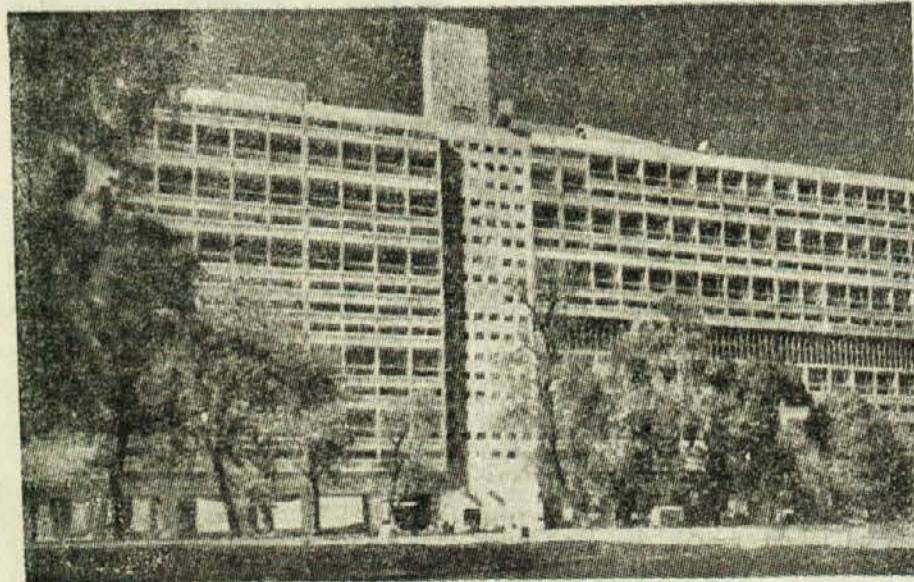
Naši časopisi so že poročali o ne navadni sodni razpravi v Marsellu, pri kateri so francoski esteti postavili na zatožno klop enega največjih sodobnih arhitektov — Le Corbusiera, ki je izdelal načrt za moderno stanovanjsko palačo. Zdaj — ko palača že stoji, so ga začeli napadati. Sodišče je obtoženo glede tega, da je Le Corbusier porušil zakone francoske estetike, zavrnilo, češ da so ti zakoni preveč spremenljivi, da bi zaradi njih sodišče lahko koga preganjalo, razprava pa še teče zaradi

ogromnih finančnih stroškov, ki jih je stavba zahtevala. Nekateri so proti njej dvignili pravcato kampanjo po časopisih in ji očitajo celo neapraktičnost in neudobnost. Vendar pa je slišati tudi močne zagovore njegovega dela. Le Corbusierova stanovanjska stavba v Marsellu je dolga 137 metrov, široka 50 metrov in ima 18 nadstropij. V njej lahko stanuje 1500 do 1700 ljudi. Temelj palače je dvignjen za 8 metrov od tal in ga nosi 38 pilastrov v obliki obrnjenih piramid. Vhod je tak-

šen kot pri modernih hotelih z vratarnjem, uslužbencem, pošto in dvigali. Posebna vrata so za dohod avtomobilov, spet druga za tovorni promet, seltive itd. Spodaj so tudi mehanične delavnice, garaže za avtomobile, biciklje in otroške vozičke, razna skladišča itd. V srednjem nadstropju je trgovsko središče palače s kavarno in restavracijo. V sedemnajstem nadstropju — to je v prostori pod teraso — so zdravstvene ustanove. »Prva pomoč« in otroški vrtec, dalje kino dvorana in druge dvorane za vzgojne in družabne igre. Na terasi so prostori za telovadbo in šport s 3 metre širokim in 130 metrov dolgim tekališčem. Tu je tudi vrt za otroke, prostor za mivko, prhe in sončenje.

Ta stanovanjska palača seveda ni navadna palača s tolikimi in tolikimi stanovanji. Za le Corbusiera je vsaka taka stavba neke vrste »poezija« ali arhitektonska umetnina. A ne samo to: ta stavba hoče biti moderno organizirana skupnost 1600 ljudi, elementarna mestna enota z vsemi potrebnimi ustanovami, ki jih mora moderno mesto imeti.

Seveda pri graditvi takšnih palač ne gre samo za praktičnost in lepoto — ampak tudi za ekonomičnost. Finančniki pa pravijo, da je ta stavba odločno predraga. Pravijo, da bi množica majhnih hiš z mnogimi vrvti in vsemi potrebnimi ustanovami za isto število stanovalcev bila mnogo cenejša kot Le Corbusierovo »zračno« ali »navpično mesto«. Le Corbusier pa odgovarja, da je njegova stavba kljub vsemu cenejša, kajti komunalne naprave, instalacije in kanalizacije itd. bi pri množici majhnih hiš (za isto število stanovalcev bi jih bilo treba 320) zahtevale veliko večje stroške, kot pa je primer pri njegovi palači, ki razen tega zavzema veliko manj zemljišča.

Pogled na stanovanjsko palačo Le Corbusiera v Marsellu. Zgradba stoji osamljena sredi lepega parka in je obdana z velikimi drevesi, ima 18 nadstropij in stoji na 38 stebrih 8 metrov nad zemljo. V njej lahko biva 1500 do 1700 ljudi, ima pa tudi moderne prostore za vsa uslužnostna podjetja za tako veliko skupnost ljudi

Priestleyev roman „DOBRI TOVARIŠI“

Angleški sodobni pisatelj John Boynton Priestley je bil doslej znan jugoslovanskemu gledališkemu občinstvu po svojih dramah, od katerih smo videli v ljubljanskem Mestnem gledališču dve njegovi deli »Prišli so pred neko mesto« in »Inšpektor na obisku«. Tudi radijski poslušalci v Sloveniji so se seznanili z njim, ko so poslušali po radu v nadaljevanjih njegov roman »Podjono naj ljudje«. Njegov literarni uspeh pa se ni začel z dramskimi deli, četudi so zaradi svojih originalnih odskih zamisli zelo priljubljena in igrana na vseh svetovnih odrih, ampak z obsežnim romanom »Dobri tovariši«, ki smo ga pred kratkim dobili v sočnem prevodu Janeza Gradišnika v slovensčini in ki ga je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani. »Dobri tovariši« (The Good Companions) prikazuje kot večina ostalih Priestleyevih del angleško malomeščansko življenje, preproste in dobrodušne prebivalce angleškega otoka, ki jih večni nemir in hrepenenje po sreči ženeta po svetu in na tej poti doživljajo vse mogoče pripetljaje. Pisatelj Priestley se v tem romanu ni ustavil samo v svoji rodni pokrajini Yorkshire (rojen je bil leta 1894), ampak je poiskal svoje junake na vseh straneh britanskega otoka, katere usoda iz različnih nagibov in vzrokov za nekaj časa združi. Na angleškem severu, v Braddersfordu, je zagrabilo poštenega tesarja Oakroyda, ko so ga odpustili iz tovarne in ko mu je postala družina neusmiljeno sovražna, da je krenil proti jugu, kakor da bi se hotel v svoji pošteni duši prepričati, če je drugod prav tako kot pri njem doma. In je stopil na neznan kamion ter doživljal na svoji poti v neznan prijetna in neprijetna srečanja, dokler ni zmagalo prijetno srečanje, ki se je končalo... A pisatelj tega ne pove do konca, temveč prekine zgodbo in spregovori o zadnji potomki podedelke aristokracije, gospodični Trantovi, ki je v redu pokopala svojega bolnega očeta, prodala hišo in nepotrebno starinsko pohištvo, ugotovila, da je za več kot tisoč funtov bogatejša, si kupila avto in odšla v zahoda v neznanu z željo, da bi ji svet v nekaj tednih poplačal tista leta, ki jih je prebila pri bolehnem očetu... In približno ob istem času se

John Boynton Priestley

in ki ne more sprejeti filistrskega dolgočasia in samozadovoljnosti umirjenih ljudi, ki si od življenja ničesar več ne obetajo. Tudi on se odloči sredi noči oditi iz te puščobe v svet, ki je kratkočasnejši in zanimivejši. Vsak od teh treh popotnikov doživlja na svoji poti

zanimiva srečanja in nenavadne dogodivščine in v nekaj dnevih se srečajo v pustem mestecu, kjer je tisti čas običajla potujoča igralska skupina »Cedni golobčki«, ker jo je zapustil ravnatelj. Gospodična Trantova, ki se ji potujoči igralci zasmilijo in ki ne ve, kam bi s svojim denarjem, se odloči prevzeti skupino in postane ravnatelj gledališke skupine, ki jo imenujejo »Dobri tovariši«. Tako potujejo iz kraja v kraj, doživljajo sprva neuspehe, nato pa z nenavadno vztrajnostjo in voljo zaslovi. Ko so na višku, se prične pri teh ljudeh iz različnih koncev Anglije oglašati njihova življenjska težnja. Skupina se polagoma razide. Oakroyd se vrne domov k ženi in sinu in ko ženo pokoplje ter ugotovi, da je sin za življenje preskrbljen, se odpravi k hčeri v Kanado. Gospodična Trantova se umiri v mirnem zakonu z zdravnikom dr. Hughom McFarlanom, ki ga je nekoč pred leti srečala, ji razburil notranost in se ob koncu romana spet nenadoma pojavil v njenem življenju ter jo poročil. Inigo Jollifant, do smrti zaljubljen v talentirano plesalko Sussie Dean, sicer ni našel tistega, kar je iskal — vrnjeno ljubezen, pač pa kupe denarja za svoje skladbe, kar pa tudi ni nepomembno za človeka, ki rad rezkrbno in lahkomišno živi. Sussie je postala filmska zvezdnica... Elsie Longstaff, plesalka in pevka, je vedela, da v umetnosti ne bo imela večjih uspehov, zato je pregovorila hotelirja Dulverja, da ji je izročil svoje ime...

Sodeč po vsebini bi kdo sklepal, da je roman »Dobri tovariši« samo napeta zgodba s srečnim in sentimentalnim koncem. Nespretnemu fabulistu in naivnemu opazovalcu življenja bi se to morda kaj rado primerilo. Tega pa ne bi mogli nikakor trditi o Priestleyu, ki ga na vsaki strani tega romana razodeva dickensko prisrčna ljubezen do malih ljudi. Čudovito zna pronikniti v njihova razglabljanja o vsakdanjih stvarih, njihovim slabostim se posmeje ne zviška, ampak z nekakšnim »saj ni nič hudega, pojdemo dalje«. Tudi temne strani angleškega družbenega življenja, v kolikor se jih sploh dotakne, oplazi s svojim peresom kritično z rahlo preserno ironijo.

Vsa zgradba romana, kakor tudi težnja junakov v njem, je usmerjena v končni zaključek, ki naj bi se glasil: »Vse se je dobro končalo v tem čudnem labirintu, ki se imenuje človeško življenje.« Zato ni čudno, da nekateri angleški kritiki ugotavljajo, da je postal Priestley v svojih delih »trobilo angleškega javnega mišljenja«. To bo držalo morda za tiste sloje angleške družbe, ki ji tako dobrohotna, rahlo ironična kritika ne bo škodila v njihovem nadaljnjem prijetnem životarjenju. Ali pa je tak življenjski nazor tudi javno trobilo za duhovno zahtevnejši del človeške družbe, je pa vprašanje.

Roman »Dobri tovariši« je kljub svojim osem sto stranem drobnega tiska zanimivo in mojstrsko napisano delo. Nekatera poglavja, ko opisuje vzdušje v določenih okoljih in žive pogovore med predstavniki posameznih slojev, so primer dobre in doživljene proze. Čeprav se je tehnika romana od takrat, ko je izšel ta prvi Priestleyev roman, že močno razvila, je vendar ta roman precej svojstven po svoji zamisli. Menim, da je tudi sam pisatelj v svojih naslednjih delih reševal probleme manj mehanistično in manj naivno, saj njegove drame iz kasnejšega razdobja dokazujejo, da zna pogledati družbo tudi z druge strani. O. V.

Filmski programi EN DAN ŽIVLJENJA

PRETRESLJIVA TRAGEDIJA IZ MEHIŠKE REVOLUCIJE

Leto 1919... V četrtek bo ustreljen polkovnik Lucio Reyes, ki je zvesto služil Federaciji in gospodu predsedniku, donu Porfiriju Diazu. Toda upr se je, ker je vlada usmrtila Emilana Zapato, borca za delavce zemlje in indijskim siromakom. Ljudstvo spoštljivo izgovarja njegovo ime in roti quadaluzsko Madono, naj ga reši. Predsednik bi ga pomilostil, če bi izjavil, da se je motil in če bi izrazil vdanost vladi... To so vojaki, ki za dekleta nimajo časa. O, nič, samo Mehika, svoboda za ljudstvo, pravica. Edina žena v Lucijevem življenju je Juanita, njegova mati, mati štirih sinov, ki so padli v akcijah. Živi v Cienaguilli med Lunino in Sončno piramido... Poslednji sinov obisk. Drug drugemu prikrivata težko resnico: ona da ve za sodbo ta dan, on da je ta dan življenja njegove poslednje. Poslednjič zapleše za zapateado. Eh, lahko bi šla k predsedniku in mu padla pred noge z odklikovanji mrtvih sinov, toda to bi bilo za njega hujsko ko sto smrti. In On? Srečen sem, srečen, ker se žrtvujem, da svet živi, da je življenje manj grenko, da nikdar ne zamrejo smehljaji in cvetje...

Tragična romantika, ki more vzklikati in žehetati le v vzdušju vrele španske krvi sredi revolucije. Filmsko prenasi-

čena z elementi statične zunanje likovnosti, razburkana v svoji notranjstveni, spet ena izmed umetnih režiserja Emilija Fernandez in njegovega smelca Gabriela Figueroa. Svojsvena poteza vseh njenih filmov je poleg elementarne, brezkomprornisne tragične zgodbe brezupne izhoda. V vseh filmih: »La Malquerida«, »En dan življenja« in v »Viva Zapata«, ki ga bomo še videli, pade junak pod salvami strelcev na zaključku filma. To so zgodbe s smrtno kaljo, ki se povprečnega gledalca težko dojm. Zelo občutljive utegne celo odbiti, zato pa bodo zahtevnejši odhajali prevzeti in pretreseni nad tragiko herojske smrti revolucionarja. Kakor Zapate, tako tudi njega ne bo pozabila Mehika in njeno ljudstvo.

V mehiškem filmu »En dan življenja« igra spet naša znanka iz filma »Malquerida«

VELIKA REKA

FILM DIVJEGA ZAPADA
IN MOJSTRSKE
FORDOVE REŽIJE

Spet bobnijo tla pod kopiti polnokrvnih indijanskih konj, zvenketa orožje, skupine Indijancev se spopadajo z ameriško konjenico polkovnika Yorka. Področje Velike reke — Rio Grande — je romantično pozorišče, kjer bliskovito drvijo konjeniki z naperjenimi kopji in dvignjenimi sabljami, se prožijo titive lokov in pokajo puške in v bravuroznem naletu padajo mrtvi s konj. Tragedija junaškega umiranja pravih lastnikov zemlje — Indijancev — je

Oče in sin iz filma »Velika reka«

predelana v žareč »western«, ob katerem je mogoče pozabiti bistro stvari, ker je tu še polkovnikova zasebna zgodba z njegovo ženo in s sinom in ker sreča take originale, kot so nepozabni narednik Quincannon, polkovnik Yorke (naš dobri znanec John Wayne) in še ta ali oni izmed mladih, ki jih je vpeljal Ford že prej v osište fotografске leče. Je ena izmed tisočev podobnih zgodb iz časov kristaliziranja ameriških držav na divjem zapadu, toda — to odločitel — v režiji Johna Forda. Njegov najboljši film je še vedno »Poštna kočija«, vendar ga v »Veliki reki« spoznamo po celotnem filmskem čustvovanju, poziciji, resnično občutenih ljudeh, po tihem, dobrodušnem, komaj opaznem humorju ter vrsti detajlov, s katerimi mojstrsko ustvari like in vzdušje. Trikrat po vrsti je prejel najvišje odlikovanje za svoje režije, »Oskarja«, zato stoji danes med prvimi in gledalec se udobno nasloni na svojem sedežu, ko prečita med uvodnimi napisi njegovo ime, ime poeta divje zapadne romantike. Ernest Adams

Uspešna turneja po severni Evropi

Predstavniki in člani Državnega zbora narodnih pesmi in plesov Hrvatske so te dni na posebni tiskovni konferenci pripravovali o vtisih z dvomesečnega gostovanja ansambla po nordijskih državah in Zahodni Nemčiji. Zbor, sestavljen iz štiridesetih članov, je prepotoval okoli štirinajst tisoč kilometrov in nastopil enainpedesetkrat v glavnih mestih in industrijskih centrih Norveške, Švedske, Finske, Danske in Zahodne Nemčije. Po izjavah vseh članov zbora je gostovanje po nordijskih deželah presrečno vsa pričakovanja ter vzbudilo povsod veliko zanimanje za Jugoslavijo. Samo na Švedskem se je pojavilo 2500 ljudi za potovanje v Jugoslavijo. Ansambel je dobil na gostovanju tudi veliko ponudbo za novo turnejo prihodnje leto. Tako bo v začetku 1953 gostoval v Severni Afriki, kasneje pa v Zahodni Nemčiji, Švedski, Belgiji, Holandiji in Luxemburgu.

Prvi makedonski roman

Založniško podjetje Kočo Racin v Skoplju bo te dni izdalo prvi makedonski roman »Vas za sedmimi jeseni«, ki ga je napisal makedonski književnik Slavko Janevski. V romanu, ki je prvi roman v makedonski književnosti, prikazuje pisatelj življenje makedonske vasi in borbo kmetov za ustanovitev in obstanek zadruge.

Tretja številka »Socialistične misli«

Te dni je izšla tretja številka »Socialistične misli«, ki na ugodnem mestu prinaša drugi in s tem zaključni del Engelsove razprave o prvotnem krščanstvu. Ivan Regent je napisal nekaj o Ivanu Cankarju v Trstu. Doro Klemenčič na svojo razmišljanje ob partizanski umetnosti. Posebno točkan je »Čas je v različnih deželah različen in isto velja za misli Dr. L. Cermeja o poljudno-nastanem delu. Prozo (in sicer partizansko) približuje Imae Koprivce. Izvirno povesčje na Tone Seliskar in Rudolf Golouh, medtem ko je Mile Klopčič prispeval prevod Heinemannove »šlezjskih tkalcev« in Wolkevo »Balado o kurjačevih očeh« (češki delavski poet Jif Wolke je razen tega zastopal še s »Mislimi o razsedni borbi in umetnosti). Omeniti je treba še Kronostovo znanjopolitično razmišljanje »Ob prehodu v novo leto«, nakar sledijo običajne rubrike: »Svoboda«, »Delavska gibanja v svet«, »Razgovori«, »Nove knjige«, »Slovenska gledališča« in »Mimogrede«.

Tridesetletnica Akademskega gledališča v Beogradu

Aprila 1953 bodo študenti beograjskih visokih šol in akademij proslavljali tridesetletnico Akademskega gledališča, ki je med najboljšimi amaterskimi gledališči v Beogradu in v Srbiji. Akademske gledališče je bilo kot gledališče beograjske univerze ustanovljeno takoj po prvi svetovni vojni ter je delovalo neprekinjeno do leta 1941, čeprav je bilo zaradi svojih naprednih stremiljenj večkrat ovirano v svojem delu. Gledališče si je znalo pridobiti publiko ter je s svojim bogatim repertoarjem stalno približevalo številne gledalce. Po osvoboditvi je postalo nekako zbirališče mladih gledaliških delavcev in, ko je bilo osnovano beograjsko dramsko gledališče, je več kot polovica njegovih članov prišla prav iz Akademskega gledališča. Na proslavo tridesetletnice so člani gledališča že sedaj marljivo pripravljajo.

»NEKA USODA«

V zadnjem gledališkem listu ljubljanske Drame razlaga dr. B. Kreft dejanje Kantorja, ki je ustrelil Maksa Krncea. Popolnoma pravilno opisuje borbo delavstva zoper bogatega tovarnarja, ki jih izkorišča. In vendar piše že koj spočetka: »Cankar pritrja svoje ga Kantorja tako daleč, da vidi v svojem početju ukaz in nujnost neke usode: Ali ne vidiš, da je moralo tako biti... Grešil sem, ker sem moral grešiti! Tako zagovarja umor — pred svojo lastno ženo, toda te besede so obenem zagovor vsega njegovega početja...« In nadaljuje spet popolnoma pravilno, da je bilo vse »vendarle pogojeno v socialnih razmerah, ker se je tovarnar bal, da mu bo Maks zrevolucioniral kajzarje. A zakaj potem beseda o »neki usodi?« Zakaj bi bil Kantor — nekako mistično — moral grešiti? — Zakaj se igra socialist in komunist z neko mistično usodo?

Po Kantorjevemu umoru je vsa njegova družina v strahu in uporu zoper očeta, ki je morilec. Njegova hčerka Francka mu reče (CZS 5, str. 55): »Oče, jaz pojdem stran, za zmerom...« Oče ji odgovarja (glasno, strahoma in obenem zapovedujoče): »Pri meni ostaneš! (Tiše, skoraj proseče): »Pri meni ostani — ti moj otrok!... Glej, koliko sem delal in koliko sem trpel... Vse zase in za svojo oblast! — Zapomni si: Vse zase in za svojo oblast! — Ali jaz hočem, da se — veselíš naše oblasti in našega bogastva. Jaz hočem, da me ljubiš — da se smehljaš veselo in ponosno... nisem delal in trpel sam zase... kaj mi bo zdaj oblast, ko nimam nikogar, da bi ljubil mene in mojo oblast?... Zdal se me bojiš... zdaj, ko bo našo življenje veselo in prijetno, ko pojedemo — in si napravimo veliko kraljestvo? Zdal je Francka, me moraš ljubiti, zdaj se me morate okleniti vsi — veseli bogastva in življenja.« — Hčerka pa ne mara bogastva, strah jo je tega bogastva! — In oče jo prosi: »Prepodi strahove!... Ne bodi neusmiljena, jaz sem tvoje oče, usmili se! — Francka mu odgovarja: »Tudi vi se niste usmili!«

Svoji ženi prigovarja Kantor: »Hana, bodi pametna: zdaj, ko nas vsi tako sovražijo, zdaj, ko smo toliko hudega sovražili, umor! Nininega očeta in umor Maksa Krncea!...« — »Zdal je se moramo stisniti skupaj, se moramo imeti še celo radi... Če se imamo radi, se nam ni treba bati prekletstva...« — A žena se boji njegovega dotikljava. Samo zaradi otrok prenaša greh in sramoto. — Kantor ji dopoveduje: »...Grde sanje so bile... Samo sanje so bile — in jih ni več! — Umor, celo dvojni umor — to so bile »sanje« za oblastnika, ki je moril! — Ali ne vidiš, da je moralo biti?... Grešil sem, ker sem moral grešiti!...« — Zakaj je moral ubijati? Hčerki je to povedal. V drami se ne sme ponavljati. Moril je: »Vse zase in za svojo oblast!« Žena in otroci pa se ga morajo okleniti, da si napravijo »veliko kraljestvo« in da bodo vsi skupaj »veseli bogastva in življenja.« Ali ga je torej res prisilila neka

mistična usoda, da je moral ubijati? — O svojem kraljestvu govori. Po njegovem kraljestvu sije sonce! — Tako majhen je ta tovarnar Kantor, ta »Kralj na Betajnovi«, na tako majhni Betajnovi! — Nujno bi morali sklepati, da so vsi morilci in zlasti vsi največji — fašistični, nacistični, stalinistični — morilci morali ubijati po neki mistični usodnosti — in da so zato »brez greha in brez kazni«.

In res: Kantor prizna preiskovalnemu sodniku: »Jaz sem ga ubil.« Oni pa vstane razjarjen: »Človek! Prijateljstvo sem, prijateljstvo tja — ne imetje me za norca! — Kako bi mogel v kapitalističnem družbenem redu človek, pa čeprav sodnik, zares verjeti, da je bogataš, kralj na Betajnovi — morilec? Sodni adjunkt se naglas zasmje. In Kantor se izgovarja Francki: »Vdal sem se v božjo voljo... Jaz moram po svoji poti dalje... Če nočete z mano, ostanite zadaj, jaz pojdem po svoji poti — moram.« — Volivec mu zatrjuje: »Izvoljeni boste! Če imate gospoda na svoji strani — Župnik je videl takrat (Bernotovo) puško v kotu — zdaj pa pravijo, da je ležala v jarku.« — Kantor: »...ste se pač motili.« — In župnik: »Seveda sem se motil!« — In gostom govori njih kralj s kraljevsko predrznostjo: »Sovražite me kakor točo in bojite se me kakor toče: Vaš strah je moj varuh.« — Vaš strah je moj varuh! — In pozneje: »Kdor hoče kaj doseči zase... Najprej zase, potem šele — za farno, za narod, ne sme biti plah... in ne usmiljen... gaziti mora človek do kolen v krvi in v solzah. Vsi so hudodelci... Kdor hoče naprej... mora, če je treba, preko trupel, mora preko gorkih človeških trupel.«

✓ Kdo bi se spomnil ob tem krvavem sarkazmu na »Hudodelca« v knjigi za lahkomišne ljudi (CZS 4, str. 121)? Tam se v prav tako krvavi satiri norčuje iz dostojanstvenikov, posvetnih in duhovskih, ki se jim preteguje v srch — »žival... kakor v sanjahn. In obsojeni hudodelci odkoraka z morišča »med špalirjem vojakov« — (in) — tri sto ofrakanih in dekoriranih dostojanstvenikov...«

Dr. Kreft piše: »Res je, da je marsikaj v Kantorju iz Nietzschejeve miselnosti, ki pa ima svojega očeta v kapitalizmu.« Povedati bi bil moral: v najskrajnejšem, najbolj hudodelskem izrodku kapitalizma, v Nietzschejevem in Spenglerjevem »cezarizmu«. Ivan Cankar je že pred pol stoletjem oslutil ta razvoj ter se je krvavo rogal družbenemu redu, ki je negoval majhne Kantorje in se je razrastle v spako, da je rodila Mussolinije, Hitlerje in Staline...

Ali je bila torej v resnici neka mistična usoda kriva, da je Kantor moral ubijati? — Ah, ne! Cankarjev »Kralj na Betajnovi« je tako silno jasen, da ne potrebujemo nobenih metafizičnih razlag. In dr. B. Kreft bi se bil raje ognil vsem takim nepotrebnim ekskurzijam, pa bi se zadovoljil z utemeljitvijo, ki je edina res njegova: s socialnimi razmerami v kapitalističnem družbenem redu. L. K.

TEDEN DNI PO SVETU

Churchillovo potovanje

Podobno kakor lansko začenja tudi letošnje leto na diplomatskem področju z obiskom britanskega ministrskega predsednika Winstona Churchilla v ZDA. Ze prej je bilo skoraj z gotovostjo pričakovati, da se bo Churchill kmalu po nastopu novega ameriškega predsednika potrudil k njemu razčistiti vsa vprašanja, ki jih je treba po spremembi režima v ZDA ponovno ali nanovo razsvetliti med obema zaveznikoma. Toda Churchill se je že konec decembra iznenada odločil, da se kar takoj, nemudoma odpelje čez veliko lužo k novemu stricu.

Cemu ta neučakanost flegmatičnega in preudarnega Angleža?

Evropa že ves čas po ameriških volitvah vneta lučič uganko bodoče ameriške zunanje politike. Zlasti Velika Britanija in Francija, ki sta doslej in

bosta tudi v prihodnje skušali reševati svoje omajane gospodarske in imperialne položaje z ameriško pomočjo in sodelovanjem, s pridržanim dihom sledita vsakemu gibu bodočega ameriškega predsednika. Kljub skoposti z besedami pa daje Eisenhower razumeti, da že sedaj, še pred prevzemom oblasti, določa glavne smernice svojega zunanje politike; in ne le smernice, zelo verjetno že tudi prav dalekosežne ukrepe, ki neposredno zadevajo interese Vel. Britanije in Francije ter drugih držav. Kdo bi se torej čudil Churchillo, če se mu je v tem položaju zdelo priporočljivo, da Eisenhower sliši iz prve roke mnenje in želje svojega angleškega zaveznika, da ne bi bilo treba zvoniti šele po toč.

Churchillov odhod v ZDA so v Angliji navdušeno pozdravili. Tudi predsednik sindikalnega kongresa O'Brien mu je poslal brzojavko solidarnosti. Kritika, ki jo je na ta račun doživel od svojih kolegov iz sindikalnega kongresa, s katerimi se poprej ni posvetoval, ni bila videti posebno huda in Churchill v očeh Američanov ne jemlje pravice govoriti v imenu celotnega britanskega naroda. V ZDA so njegov prihod tudi prijazno pozdravili, z navdušenjem pa so bili mnogo bolj skopi. Umerjeni list »Evening Standard« je menda najbolje izrazil splošno razpoloženje tiska, ko je napisal, da prihaja Churchill v bistvu branit Trumanovo in Achesonovo politiko, čeprav so se ameriški volivci o njej že odločili izrazili. Churchill gotovo delajo krivico; njemu ni do Trumanove in Achesonove politike, prišel je zagovarjat le staro britansko — in ne le britansko — linijo: Evropa je na prvem mestu.

Poleg številnih vprašanj v zvezi z gospodarsko pomočjo, s severnoatlantskim paktom, z obrambo Bližnjega in Srednjega vzhoda, z odnosi do šterlinškega področja, je politika na Daljnem vzhodu nedvomno tisto vprašanje, pri katerem so bile razlike med pogledi Angležev in Američanov doslej najbolj izrazite in kjer je pričakovati pod republikansko vlado še povečanje razlik.

Prva zunanje-politična poteza novega predsednika je bilo prav potovanje v ta del sveta, na korejsko bojišče. In ne le to, tudi druga dejstva govore, da se je Eisenhower posebno zavzel za Daljnji vzhod, kjer pripravlja temeljito preosnovno ameriške politike. Razgovori z Mac Arthurjem, najvidnejšim pobornikom zamisli o razširitvi korejskega spopada na Kitajskem, ugoden sprejem sklepov pariškega zasedanja sveta atlantskega pakta, ki je poudarilo solidarnost drugih držav tega pakta s francoskimi vojaškimi napori v Indokini, najnovejši obisk predsednika veleposelstveniške južnokorejske vlade Singman Rija v Tokiu, ki naj bi uglasil pot morebitni uporabi japonskih čet na korejskem bojišču, priprave za imenovanje nove ugledne osebnosti za veleposlanika pri Cankajškovi vladi na Formozu, obljube o povečanju vojaške pomoči Indokini in Malaji — vse to so znaki, ki govore, da Eisenhower najbrž ne bo na Daljnem vzhodu preprosto nadaljeval tam, kjer je Truman nehal. Velika večina komentarjev si je edina v tem, da je treba pričakovati dinamičnejšo ameriško politiko v Aziji. Kaj naj to praktično pomeni, ali morda celo razširitev vojne na Kitajsko, o tem so seveda ugibanja zelo različna. Toda Churchill očividno ne mara pomnožiti vrst ugankarjev in noče ničesar prepustiti slučajni, najmanj pa za svetovni mir in britanski imperij tako važnega vprašanja, kot je zavezniška politika na Daljnem vzhodu. Sklenil je zgrabiti bika za roge. Zdaj je morda ugodni

trenutek, ko bi bilo mogoče vplivati na ameriško politično zamisel in splošno stališče do tega izredno važnega kompleksa vprašanj. Tudi v ZDA si počasi pri svobodnejših duhovih utira pot spoznanje, da dosedanja ameriška politika v tem področju, posebno še v odnosu do Kitajske, nikakor ne more razvozlati, temveč kvečjemu še bolj zapletiti skrajno napete odnose v vzhodni in jugovzhodni Aziji. Toda v Ameriki je kritična beseda, spričo besne protiliberalne gonje komaj še mogoča; posebno še v občutljivem vprašanju odnosa do držav sovjetskega bloka, kjer si človek takoj nakopje na vrat komisijo za preiskovanje protiframeriške dejavnosti.

Churchill je gotovo zelo primerna osebnost, da novemu predsedniku predloži britansko tezo, ki nedvomno uživa podporo tudi drugih evropskih narodov. Podrobnosti Churchillovega stališča seveda niso znane. Vendar je v tej zvezi zelo poučen članek uglednega angleškega tednika »Economist«, ki je izšel tik pred odhodom ministrskega predsednika v Ameriko in katerega so v obsežnih izvlečkih ponatisnili tudi v Franciji.

»Economist« ugotavlja, da je Eisenhowerjev obisk na bojišču pokazal, da ni nobenih bližnjic za končanje vojne, a zadnji dve leti dokazujeta, da je korejski spopad do neke mere vprašanje za sebe. Res da ni mogoč noben trajen sporazum s Kitajsko brez ureditve korejskega vprašanja, vendar pa sedanja zagata v pogajanjih o premirju še ne pomeni, da že sedaj ne bi bilo mogoče začeti dolgoročne politike, usmerjene k sporazumu na Daljnem vzhodu. Osrednje vprašanje ni Koreja, temveč Kitajsko, in prav tu so razlike med Londonom in Washingtonom največje. Ne angleška politika priznanja pekiške vlade, ne ameriško podpiranje Cankajške nista rodila dobrih rezultatov. Treba je torej najti novo skupno politiko do Kitajske. »Economist« se zavzema za izkoriščanje posebnega položaja, ki ga ima Kitajsko v sovjetskem sklopu in za delovanje v smeri razdvajanja Kitajske od SZ. Sedanja politika zaostrovanja položaja na Koreji in kaznovanje Kitajske kot napadalca le še bolj sili Peking v vedno večjo odvisnost in zavezništvo z Moskvo. Naštevata znake, ki govore o nasprotjih med Kitajsko in SZ in ugotavlja, da je popolnoma neprimerna politika, ki ne pozna nič drugega kot nepriznanje in kaznovanje Kitajske. Treba se je braniti pred napadom, kot na Koreji ali jugovzhodni Aziji, nikakor pa ne preiti v protinapad, ki bi le povečal odvisnost Kitajske od Moskve. Kitajski ni mogoče brez hudih posledic v nedogled odrekati priznanja in sedeža v OZN.

Churchillova izjava ob prihodu v Ameriko, da ni najhujše, če vojna na Koreji še nekaj časa traja, temveč, da se je treba predvsem varovati razširjenja vojne na Kitajsko, priča, da se tudi stališče angleške vlade najbrž ne razlikuje mnogo od »Economistovega«. Take zamisli zvenijo za sedaj hudo krivoversko v ušesih starih politikov republikanske stranke. Koliko jim bo Churchillov obisk uravnil pot v politiko nove ameriške vlade, je seveda nemogoče predvidevati. Pa vendar je vredno omeniti, da se tudi v ZDA oglašajo podobna mnenja. »Washington Post« n. pr. opozarja, da stržen daljnovezhodnega problema ni Koreja, temveč Formoza, in predlaga, naj Amerika kot prvi korak pomirjenja s Pekingom spremeni način priznanja Cankajškove vlade, in sicer kot dejanske vlade na Formozu, ne pa vse Kitajske.

O resnični ameriški politiki na Daljnem vzhodu tudi morebitni komunikaciji o razgovorih ne bodo dosti povedali. O njej bo kmalu moral odločiti sam Eisenhower. Vsekakor pa lahko Churchillova prizadevanja v ZDA, v kolikor zadevajo vzhodno in jugovzhodno Azijo, štejejo za izraz tiste vrste nasprotij med Washingtonom in njegovimi evropskimi zavezniki, o katerih je govoril v Zagrebu tov. Kardelj, nasprotij, ki v sedanjem položaju delujejo zaviralno na morebitne težnje z orožjem reševati mednarodna vprašanja.

Glazen memento, da azijski narodi nočejo in ne morejo več biti predmet tuje, temveč le subjekt lastne politike, usmerjene k odpravljanju kolonialne preteklosti, prihaja zahodnim silam iz Ranguna, s konference azijskih socialističnih strank. Vprašanje tretjega bloka ali osamosvojitve Azije od obeh že formiranih blokov, ki je osrednje zunanje-politično vprašanje konference, ni le teoretično, temveč povsem praktičnega pomena.

NOVA FRANCOŠKA VLADA

Medtem se je Mayerju v Parizu posrečilo sestaviti novo vlado in zaključiti vladno krizo, s katero je po odstopu Pinaya Francija dočakala novo leto. Čeprav sprememba vlade nikakor ne pomeni spremembe režima, pa je vendar za časa krize in pri sestavljanju novega kabineta nastopilo nekaj novih momentov, ki ne dajejo popolnoma prav tistim, ki so napovedovali, da bo končni rezultat krize zopet Pinayeva vlada, le brez Pinaya. V notranji politiki je novost v spremembi taktike de Gaullove desničarske stranke Združevanja francoskega naroda. Ta stranka se je doslej načelno upirala stoptiti v vlado v koaliciji z drugimi strankami, ki so ji preveč vezane na tradicionalni francoski parlamentarizem. V času zadnje krize pa je sekretar de Gaullove stranke Soustelle sam prevzel mandat za sestavo koalicijske vlade. Znano je, da že dolgo časa trajajo notranja nasprotja med gaullisti prav glede sode-

lovanja z drugimi strankami in da se je del njegovih poslancev zato tudi odcepil. Zdi se torej, da bi bil odslej tudi de Gaulle pripravljen sodelovati v desničarski vladni kombinaciji, seveda pod posebnimi pogoji. V Mayerjevi vladi ne sodeluje, pridružil se ji je le en gaullistični disident, vendar jo je podprl v parlamentu. Naklonjenost de Gaullea si je Mayer pridobil predvsem z zagotovitvijo, da bo njegova vlada ponovno pregledala pogodbe, sklenjene v Parizu in Bonnu, o evropski vojski in Nemčiji fer da jih ne bo predlagala parlamentu v potrditev, preden ne bo dosežena rešitev za posarsko vprašanje. S tem se je uresničenje zamisli evropske vojske seveda še bolj oddalnilo v negotovo bodočnost. Vladna kriza, ki je na zunaj nastala zaradi notranje-političnih težav pri uravnoteženju budžeta, je za svojo rešitev torej terjala spremembe v francoski zunanji politiki. Spremembe v zunanjem ministertvu, kjer je Schuman po sedmih letih predal ministrsko dolžnost Bidaultu, je zunanji izraz tega dejstva. Toda okolnost, da sta Schuman in Bidault člana iste ljudsko-republikanske stranke, pa spet govori, da o načelnih spremembah najbrž ne more biti govora, prej o taktičnih.

DE GASPERI NA POTI V ATENE

Zbliževanje držav zahodne Evrope je sila dolgotrajno, zamotano in sitno, vendar nujno poglavje v povojni zgodovini. Čeprav koristno, vendar nelahko je krpanje razbitih loncev. Zato pa se zahodnoevropski loncevezi nekam začudeno spogledujejo spričo krepkega napredka, ki ga kažejo Turčija, Grčija in Jugoslavija pri organizaciji in spoznavanju o obrambi Balkana pred napadom. Londonski »Times« jim ta napredek celo postavlja za zgled. Prijateljstvo miru in mednarodnega sodelovanja tak razvoj navdaja z zadovoljstvom. Zelo čudno pa reagira nanj tisk naše italijanske sosedice. Zbliževanje in sodelovanje med tremi balkanskimi državami ne pomeni za Italijo bistvenega koraka k utrditvi miru v tem delu Evrope in s tem tudi k večji varnosti Italije same, ne pomeni napredka v zamisli mednarodnega sodelovanja v duhu OZN, ne pomeni likvidacije bolečih vprašanj preteklosti, ne, za italijanski tisk je to grobo zapostavljanje italijanskih interesov in legitimne klasične diplomacije. Kako smešno zveni spričo tega patetična deklaracija demokristjanske revije za zunanjo politiko »Esteri«, ki pravi, da je »edina vlada, ki je po vojni resno mislila na združenje Evrope, bila rimska vlada«. Italija je ogorčena nad zbliževanjem Turčije in Grčije z Jugoslavijo, kajti, strašno je slišati, obe državi nista postavljali rimskega imperialnega »conditio sine qua non«, nista zahtevali prestitutivne Trsta Italiji.

Janko Pleteršek

De Gasperijev obisk v Atenah

Po vojni ni obiskala Grčije še nobena vidnejša italijanska politična osebnost. Italija je iskala vezi zahodno od Rima, predvsem pri treh velesilah, da bi ji ponovno pomagale na nogo. Nič kaj se ni brigala za odnose z Avstrijo, Grčijo in Turčijo. Kakor hitro pa so te države začele navezovati stike z Jugoslavijo, je pohitela z diplomatskimi obiski tudi v te dežele. Komaj se je minister Gruber vrnil iz Beograda, že je rimski diplomat Paolo Taviani pripotoval na Dunaj. In sedaj, ko se razgovori med Turčijo, Grčijo in Jugoslavijo bližajo uspehu, se je napotil v Atene sam De Gasperi.

Takšna časovna zaporednost daje potovanjem italijanskih diplomatov posebno obeležje. Resno bi lahko dvomili,

da so jih narekovele želje po iskrenem zblizanju s temi deželami. V kolikor bi imela potovanja tak namen, bi jih toplo pozdravili, kajti prijateljsko sodelovanje med njimi bi bilo v splošno korist. Dokazovalo bi, da se je Italija odpovedala težnjam iz preteklosti, kajti Avstrija, Grčija in Turčija so bile pod nekdanjimi italijanskimi vladami često smatrane za rimski življenjski prostor. Grčija je bila tudi žrtev italijanskega napada v zadnji svetovni vojni. Nanjo je naletela imperialistična Italija, ko je vdrla skozi Albanijo na Balkan in skušala razširiti svoje gospostvo čez ves polotok. Balkan je bil pač najbolj neposredni cilj rimskega imperializma.

Ali pa danes Rim ne stremi več po Balkanu? Mar bo De Gasperi prinesel Grkom dokaze sprave in prijateljstva? Vse preveč dejstev govori proti takšnemu poslanstvu De Gasperija. Njegova politika do Jugoslavije priča, da Italija ni opustila starih teženj po Balkanu. Ni tu zgolj tržaško vprašanje, ob katerem bi bila trenja med Italijo in Jugoslavijo. Trst je le stična točka, kjer je italijanski imperializem trčil ob Jugoslavijo, največjo balkansko silo, torej najmočnejšo prepreko za uresničitev njegovih teženj. — Razen tega pa lahko tudi na primeru Albanije ocenjujemo, koliko se je spreminila politika Rima Albansko tlačnjenje Moskvi ima za izgovor, da si skuša sam pridobiti oblast nad to deželo. Toda Albaniji je potrebna svoboda in samostojnost, ne pa sprememba gospodarja — tuja.

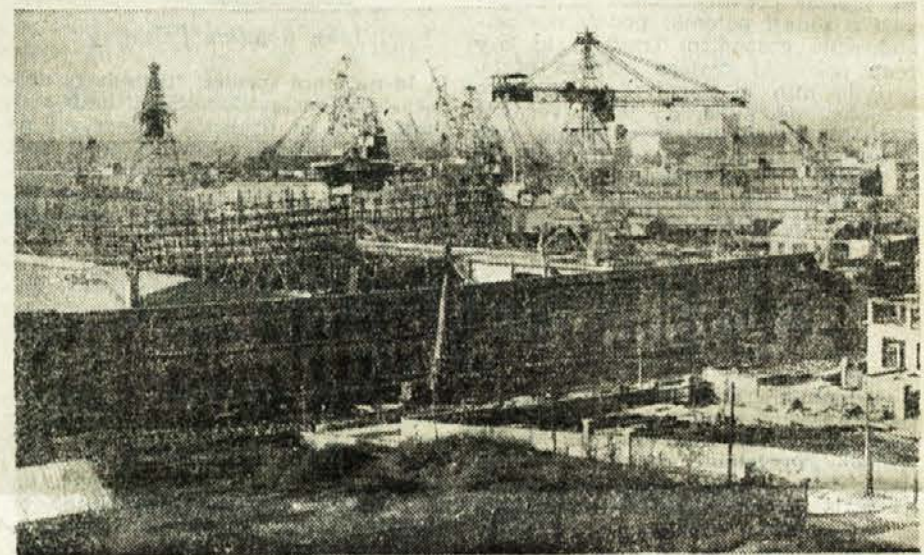
Zato se vsiljuje vtis, da je bil povod za De Gasperijevo pot v Atene

prevoz v Trst. Letos ta zaščita odpade, saj so Nemci na zadnji tarifni konferenci v Linzu odkrito zahtevali leto dni popolne svobode. Zanimivo je pri tem, kakor je na nedavnem sestanku tržaških gospodarstvenikov in vinarjev omenil dr. Lunder, da so Nemci začeli s podobnim tarifnim napadom tudi sedem let po prvi svetovni vojni in smo danes, sedem let po drugi svetovni vojni, znova priče istemu nemškemu poskusu, kar med drugim jasno kaže na rekordno brzino, s katero si je opomoglo nemško gospodarstvo po drugi svetovni vojni. Nemci so že ustanovili okoli 150 mešanih nemško-avstrijskih družb, s katerimi poskušajo preusmeriti promet na svoja pristanišča.

V tej borbi imajo Nemci številne prednosti. Njihovi prevozni stroški po železnicah so naravnost rekordno nizki, zveze so odlične, ki jih še izpopolnjuje moderni rečno-prekopni sistem. Glavna in najvažnejša prednost severnih pristanišč pa je, da so povezana s ostalim svetom z izredno velikim številom rednih pomorskih prog. Tako ima Hamburg 188 prog, ki vzdržujejo 240 mesečnih odhodov proti Evropi, obema Amerikama, Afriki, Aziji in Avstraliji. Drugo veliko nemško pristanišče Bremen pa razpolaga s 147 rednimi progami. K vsem prednostim je treba še dodati njihove izredno nizke pristaniške pristojbine.

Trstu vse to manjka. Tržaška trgovinska zbornica je že večkrat urgirala v Rimu za nove redne pomorske proge, vendar jih ima Trst še vedno komaj devet, in sicer: proti Tirenskemu morju, Levantu, Rdečemu morju, Perzijskemu zalivu, Spaniji, Južni Ameriki, Južni Afriki in Indiji. Večino teh prog držijo tuje, netržaške družbe, saj trža-

(Nadaljevanje na 11. strani)

Gozd žerjavov v tržaški luči

Hotel bi ga podreti, toda bojim se, da bi naju znečkal. (Vjesnik)

Švicarska žena hoče volilno pravico

Pismo iz Švice

Prav v času, ko je bil v Sloveniji IV. kongres žena, se je v Švici odvijal dogodek, ki bi presenetil marsikatero našo ženo.

Švica je tehnično ena najrazvitejših dežel sveta. V pogovoru se često opozarja tuja na visoko stopnjo demokracije, ki naj bi tu vladala. Državljanji uživajo enake pravice, blaginja ljudi je relativno zelo visoka. Vendar je Švica edina država v Evropi, kjer žene še nimajo volilne pravice. One so v bistvu še vedno popolnoma podrejene odločanju moških in po zakonih odvisne od njih.

Žene imajo v Švici dobro urejene življenjske pogoje. Skoraj vsaka družina ima tehnično opremljeno kuhinjo in pralnico, v trgovinah pa prodajajo pol izdelke, tako da izgubi žena le kratek čas za gospodinjstvo. Mlada Švicarka prebije svojo mladost v pripravah na zakon in, ko je enkrat v zakonu, so ji edina skrb mož in otroci.

Ženskega gibanja. 35.133 žena je glasovalo za, le 6346 pa proti vmešavanju žene v politično življenje. 85 % žena je torej pokazalo, kaj hoče švicarska žena in s tem jasno odgovorilo na očiti dvom mož, ali sploh kaj hoče. Prijateljem ženskega gibanja je sedaj to jasno, nasprotniki pa zopet iščejo potrebne jim izgovore. Le nekaj čez 50 % vseh žena se je odzvalo glasovanju, pravijo. Potemtakem je komaj polovica žena, ki so v kantonu Zeneve, odgovorila pozitivno na vprašanje. Kaj pa ostala skoraj polovica? In žene iz Zeneve so v Švici najnaprednejše.

Na glasovanju v zveznem ali kantonalnem merilu se ni v Švici nikdar prikazalo več od 60 % mož, še 60 % le enkrat! Zgodilo se je že, da jih je pri-

šlo komaj 25–30 %. Ali je to kaj vplivalo na dokončno rešitev vprašanja na dnevnem redu? Ali naj gre pri žedah izjemoma za absolutno večino?

V vsakem primeru, pa naj bo z malo ali veliko večino, bo glasovanje ženevskih žena vplivalo na nadaljnji razvoj tega vprašanja, ki bo prav gotovo na iniciativo naprednih strank prišlo v razpravo zvezne skupščine. Se važnejše pa je dejstvo, da je to prvo uspešno glasovanje vzbudilo trohico zanimanja pri ostalih ženah Švice. Zene Berna so se na primer že odločile organizirati v januarju nekaj podobnega v občinskem merilu.

Končno besedo bodo seveda imeli možje, odvisni od žene, če jih bodo le-te uspele prepričati, da zaslužijo njim enake pravice. Vse kaže, da nas želijo žene Švice dohiteti.

Kip Svobode, ki je ob vhodu v newyorško luko zrl že na milijone in milijone izseljencev pa tudi navadnih turistov, ki so prihajali v ZDA, je postal zdaj, odkar je stopil v veljavo nedemokratski Mac Carranov zakon, zakon o imigraciji in naturalizaciji, nekam osovraženi. S strahom in nezaupanjem zro sedaj vanj celo tisti, ki imajo svoje dokumente popolnoma v redu. Mac Car-

ran je namreč postavil zelo težke pogoje za naselitev in celo za bežen obisk v tej Zvezdni republiki. Že na sami ladji otipajo potnikom vse kosti, odkod si, komu pripadaš, kaj misliš itd. Brez dvoma se ameriško zakonodavstvo ne more pohvaliti s tem, da je prvo na svetu uvedlo te omejitvene predpise. Avtorji tega zakona branijo sicer te predpise z vsemi argumenti, toda njihov glas ne bo segel daleč. Odpor proti temu zakonu narašča takorekoko iz dneva v dan in predsednik Truman je že imenoval posebno komisijo. Toda zaenkrat je ta zakon še tu.

Mac Carranov zakon postavlja na glavo vse dosedanje predpise o imigraciji in naturalizaciji v ZDA. Novi zakon, ki ima preko 120 strani, je popolnoma zamenjal dosedanje predpise, ki so se v zadnjih 150 letih nagradili v tej zvezi. V bistvu se z njim ne bodo menjale kvote, ki so bile določene z dosedanjimi sporazumi. V tem vprašnju je šel celo za korak naprej. Medtem, ko se doslej Aziji niso mogli naseljevati v ZDA, pa se jim odslej nudijo majhne možnosti za naselitev. Toda

Mac Carran

ta malenkostni popravek pomeni zelo malo in z njim avtorji tega zakona pač niso mogli zbrisati vseh negativnih strani, ki vejejo iz večine njegovih določb.

Bistveno je namreč predvsem to, da se je menjala sama načela za vse-litev v ZDA. Ta načela je ameriško zakonodavstvo doslej pravzaprav že nekakrat menjalo, vendar politični raz-logi doslej niso igrali posebne vloge. Amerika je n. pr. po prvi vojni omejila vseljevanje predvsem zato, da bi obvarovala svoje delavstvo pred povečanim pritiskom delovne sile z drugih kontinentov. Omejitve svobodnega priseljevanja so torej narekovali predvsem gospodarski razlogi. Zdaj pa je Amerika uvedla drugo merilo in sicer politično.

Po novih predpisih se v Ameriki ne morejo naseliti vsi tisti, ki so kdajkoli pripadali kakšnim »totalitarnim organizacijam«, kakor se glasi v amerškem originalu. Toda novi zakon je iz teh organizacij izključil italijanski fašizem, nemški nacionalsocializem in špansko falango. Odprl je torej vrata fašističnim organizacijam, ki so med vojno varovale proti ameriški varnosti. Prav zaščita pred prevarničnimi elementi in vohuni pa naj bi bila osnovna misel tega zakona. Toda ali se prevarničski elementi ne bodo mogli skriti za firme nedolžnih žrtve fašizma ali pa nastopiti kar s fašistično legitimacijo zdej, ko ameriška zakonodaja ne dela več razlike med fašističnimi in demokratičnimi organizacijami?

Avtorji tega zakona pravijo, da je treba zaščititi varnost Amerike, trkajo se na svoja »domoljubna« prva in sipajo ogenj in žveplo na svoje nasprotnike. Nasprotnik pa jim je vsakdo, ki vsaj malo svobodnejše misli; vsak tak je pri sedanjih protikomunistični hysteriji, ki vlada dandanes na oni strani Océana in ki izkorišča komunistično nevarnost kot povod za napad na vse, kar je malo bolj svobodoljubno, v nevarnosti, da bo osumljen za komunista. Zato se že New York Herald sprašuje, ali morajo lojalni Amerikanci res dokazovati svojo lojalnost le z izrazi slega antikomunizma? Nihče seveda ne more braniti Ameriki, da se ogradi pred nevarnimi elementi, saj je to v interesu vsake države. Mac Carran pravi n. pr., da je črka »A« prva v abecedi in da ima zato Amerika zanj absolutno prednost. Toda kaj bi rekli Američani, če bi zdaj evropske države kar na lepem upeljale takšne omejitve ameriškim turistom kot so jih nedavno na oni strani Atlantika?

M. O.

Gumijevke in avstrijske volitve

Ob koncu lanskega leta so sovjetski zasedbeni organi v Avstriji začeli nasilno odzemati avstrijski policiji gumijevke, pod izgovorom, da je oprema avstrijskih policijskih organov z gumijevkami »dokaz remilitarizacije Avstrije«. Avstrijska vlada, ki pravi, da so se zmanjšale izgube policije, kakor tudi, da se je znižalo število primerov uporabe strelnega orožja, odkar so policijski organi dobili gumijevke, se je zaradi tega pritožila Zavezniškemu svetu. Ruska zasedbena oblast pa ni počakala odločitve Zavezniškega sveta, ampak je razposlala oborožene motorizirane patrulje, ki so začele po vsem sovjetskem zasedbenem področju zbirati gumijevke.

Na vprašanje, zakaj so Rusi, ki imajo v Avstriji neštivilne dobro oborožene čete, tanke, topove, reakcijska letala in vse vrste orožja, začeli »razoroževati« tistih nekaj sto avstrijskih žandarjev v njihovem zasedbenem področju, odgovarja avstrijski tisk: »zaradi predstojećih volitev.«

Vse kaže, da se sovjetska zasedbena oblast namerava letos precej vmešavati v avstrijske volitve. Pred časom so sovjetski organi prepovedali (zaradi protestov je sedaj ta prepoved preklicana) neonacistično stranko VdU v volilnem okrožju Wiener-Neustadt, kjer so kominformisti na zadnjih volitvah dobili mandat. Po vsej verjetnosti bodo kominformisti letos izgubili mandat,

POVESTI

o hudobni Rdeči kapici in pridnem volku

(Arbeiter Zeitung, Dunaj)

ki so ga 1949. leta dobili na Dunaju (število mandatorov na Dunaju se je znižalo). To se pravi, ostal jim bo samo mandat Wiener-Neustadt. Če bi morebiti izgubili še tega, potem bi ne imeli nobenega mandata, v parlamentu bi sploh ne bili zastopani. Zaradi tega je sovjetska zasedbena oblast tudi prepovedala VdU, pričakujejo, da bo njena prepoved utrdila položaj kominformistov v Wiener-Neustadtu. (Zanimivo je, da je zasedbena oblast računala, da bi ob prepovedi VdU neonacisti glasovali za kominformiste.)

Nekaj podobnega je tudi z odvzemanjem gumijevk avstrijski žandarmariji. Do tega ukrepa sovjetskih zasedbenih organov je prišlo prav sedaj, neposredno pred začetkom predvolilne kampanje. To vsekakor opravičuje splošno mnenje avstrijskega tiska, da želi sovjetska uprava razorožiti avstrijsko policijo ter na ta način omogočiti kominformistom, svojim agentom, da bodo lahko preprečevali volilna zborovanja nasprotnih strank, delali na njih nerede, da bodo lahko zastraševali in terorizirali avstrijsko ljudstvo v sovjetskem zasedbenem področju.

Mirajoče pristanišče

(Nadaljevanje z 10. strani)

ške trgovinske mornarice ni več. Po uradnih podatkih je v Trstu danes registrirano vsega skupaj 117.000 ton ladij. Toda ti podatki ne nudijo prave slike. Dve veliki tržaški ladiji »Vulcania« in »Saturnia«, vsaka čez 24.000 ton, sta že premeščeni v Neapelj. Odsteti moramo od zgoraj omenjene številke tudi vse tiste častitljive starine, ki so dijole le še med staro železo, številne manjše ladije, ki opravljajo obalno službo in obalne vlačilce, pa bomo ugotovili, da je nekdanja ponosna tržaška mornarica padla danes na bori 40.000 ton ladjevaja.

Kako bi se lahko Trst uspešno upr vse naštetim prednostim Nemcev? Predvsem bi moral do skrajnosti izkoristiti svoj ugodni zemljepisni položaj, saj je na primer za Avstrije pot do Trsta za več kot 500 km krajša od poti do severnih, nemških pristanišč. Opuštiti bi bilo treba neumno in nerentabilno forsiranje italijanske trbiške proge in preusmeriti promet na mnogo krajšo tako imenovano Južno železnico, ki gre preko našega ozemlja, in katera ima poleg tega, da je mnogo krajša in

terensko boljša (malo predorov in vzpetin), še to veliko prednost, da je edina dvotirna proga, ki veže Trst s svojim zaledjem. Poleg tega pa bi moral dobiti Trst, kakor smo že poudarili, nove redne pomorske proge, na katerih bodo vozile tržaške in ne tuje ladije, katere pobirajo dobičke od prevozov, ki bi sicer lahko ostali v tržaškem žepu.

To pa bi bila le delna rešitev vprašanja. Za popolno ozdravitev sedanje kronične bolezni pa bi bilo treba enkrat za vselej prenehati z dosedanje iredentistično politiko diskriminacij proti tržaškim zalednim državam ter s forsiranjem Benet in drugih italijanskih pristanišč na škodo Trsta. Sedanja težka položaja je pač jasen in otipljiv znak, da neprostoletni italijanski oklep duši Trst in ga spreminja v nevažno in periferno italijansko ribiško pristanišče. Gospodarsko in življenjsko nujna sil Trsta, da čimprej razgrta te rimske verige, ki so zvezale roke vsaki tržaški svobodni iniciativi in da se čim tesneje nasloni na svoje naravno zaledje, ki edino lahko Trstu še povrne nekdanji procvit in blagostanje.

Pozabljen, a še ne rešen spor

Spomladi bo že dve leti, odkar se je začel spor za iranski petrolej. Prešel je zelo dramatična obdobja, bilo je že nešteto pogajanj in predlogov, a še vedno ne kaže, da bi se bližal h koncu. Obe strani, tako London in Teheran, čakata. Gre pravzaprav za vztrajnostno tekmo med njima. V Londonu so upali, da se bo že zdavnaj sesul Mosadikov režim. Toda ta se krčevito drži na oblasti. Sicer »pogosto čujemo vesti o pouličnih bojih in žrtvah v spopadih, vendar Perzija le še ni zašla v krizo, predvsem gospodarsko, kakršno so ji prerokovali.

Tudi petrolejska industrija ni povsem mrtva in Perzijcem se je posrečilo najti celo kupce za nafto. Sicer je trgovina z nafto malenkostna, donosa pa teheranski vladi vsaj toliko, da sestavlja kraj s krajem v svojem proračunu. Ze nekaj mesecev sedi v Teheranu ameriški trgovec Ray Carter Broker, ki posreduje v trgovini z nafto. Pred nedavnim je ameriška vlada celojavno sporočila, da dovoljuje ameriškim tvežnikom kupovati perzijsko nafto, seveda s pristavkom, da same niso vse morebitne posledice, ki bi nastale iz spora z anglo-iransko petrolejsko družbo, ki si še vedno lasti pravice nad perzijsko nafto.

Petrolejski spor, ki je spocetka tako razburjal svetovno javnost, je nekako šel v pozabo sprico drugih dogodkov na Bliznjem vzhodu in v Severni Afriki. Vendar prej ali slej bo treba rešiti tudi ta spor. Zlasti Ameriki je veliko na tem, da bi se razčistil položaj v Perziji. Na pariškem sestanku Atlantskega pakta je Acheson sporočil Edenu nov predlog za sporazum. Po njem naj bi neko mednarodno telo razsodilo, ko-

likšno vsoto naj plača Perzija kot odškodnino anglo-iranski petrolejski družbi, Anglija pa bi pristala na ukinitve blokade in dovolila prosto prodajo perzijske nafte. Glavna kupca le-te bi bila Anglija in Amerika. Perzija pa bi dobila v nadomestilo za pristanek na ta sporazum primerno vsoto ameriških dolarjev, s katerimi bi lahko obnovila petrolejsko proizvodnjo.

Ameriški poslanik v Teheranu Henderson je že sporočil te predloge Mosadiku. Za sedaj še ni čuti, da bi jih Mosadik odbil. Mogoče je, da bo le prišlo znova do pogajanj. Mosadik namreč čedalje bolj kaže svoje simpatije do Amerike. Zaradi tega tudi izgublja podporo nekaterih svojih pristavev, zlasti tistih, ki so pod vodstvom Kašanija, islamskega voditelja, ki je kaj dvomljivo politične orientacije. Nedavnemu kominformističnemu kongresu za mir na Dunaju je poslal svoje čestitke in s tem potrdil, da še ni pretrgal starih vezli.

Toda v Londonu, tako se zdi, niso še nič kaj pripravljani na razgovore. Boje se, da bi pri njih imeli le drugorazredno vlogo. Še vedno upajo, da Amerika le ne bo šla mimo njihovih zahtev in smatrajo, da Perzija še ni v takih težavah, da bi ji zaradi nevarnosti s severa bilo treba pomagati. Tudi pomanjkanje petroleja ni tako, da bi jo sililo v razgovore. Toda vprašanje je, če se bodo Amerikanci njej na ljubo odpovedali visokim dobičkom, ki si jih obetajo v Perziji. Amerikanske petrolejske tvrdke namreč zaslužijo pri proizvodnji nafte na drugih področjih le po en dolar na tono srove nafte, medtem ko bi lahko v Perziji, zaradi posebnih okoliščin proizvodnje, zaslužili trikrat toliko.

Pomanjkanje kovin v Sovjetski zvezi

V zadnjem času je v SZ kljub velikim in bogatim ležiščem rud precejšnje pomanjkanje kovin. Letna proizvodnja železne rude in jekla je v SZ še daleč za proizvodnjo v ZDA. Amerika je na primer leta 1951 pridobila 63 milijonov ton železne rude in proizvedla nad 100 milijonov ton jekla, medtem ko so v SZ pridobili le 20 milijonov ton železne rude in proizvedli 31 milijonov ton jekla. Ravno tako so v SZ proizvedli mnogo manj elektrolitskega bakra, kot ga potrebuje njihova industrija. Proizvodnja ruske ekstraktivne industrije je prešibka, da bi lahko krila naraščajoče potrebe težke, predvsem vojne industrije. Sicer si je SZ precej pomagala z demontažo nemških tovarn. Tako so z demontiranjem tovarne v Lužici, ki je proizvajala letno 60.000 ton čistega aluminija, precej dvignili proizvodnjo aluminija. Vendar pa proizvodnja še vedno ne zadostuje in si skuša kriti pomanjkanje z dovozom iz satehiških držav.

Kakor je bilo že objavljeno, bo časopis »Partijska izgradnja« v tem letu izhajal pod naslovom »KOMUNIST«, organ CK Zveze komunistov Jugoslavije. Časopis bo prinašal organizacijska in druga vprašanja iz tekočega življenja in prakse Zveze komunistov Jugoslavije.

Na »KOMUNIST« se naročajte tako kot v teh letih na »Partijsko izgradnjo« in sicer preko okrajnih, mestnih, občinskih in drugih komitetov. Ker se bo naklada časopisa določala po predplačilih, prosimo vse one, ki se žele za leto 1953 naročiti, da to store najpozneje do konca januarja 1953.

Časopis bo izhajal mesečno v cirilici in latinici. Naročnina za »KOMUNIST« znaša: letno 480 din, polletno 240 din, za predplačnike posamezna številka 40 din, posamezna številka v prodaji 50 dinarjev. — Knjižarnam priznamo običajni popust.

Ker šteta številka »Partijske izgradnje« ne bo izšla, zato bomo ostane naročnine iz l. 1952 prenesli za naročnino »KOMUNISTA« za l. 1953.

Naročila pošiljajte na naslov: Izdavačko podjetje »KULTURA«, Beograd, Moše Pijade broj 8. Tekoči račun pri Narodni banki FLRJ 102-T-77 z oznako za »KOMUNISTA«.

Uprava »KOMUNISTA«

Z O R A N P O L I C

Telesna vzgoja v novem letu

V prihodnjem razdobju bodo seveda silne težave s kadri. Zato tudi ne bomo mogli v najbližji meri že v prihodnjem letu uresničiti svoj program. Ustvariti pa moramo prehodno razdobje, v katerem bomo dali mladini v šoli največ možnih ur telesne vzgoje, istočasno pa bomo z uvedbo športnih popoldnevov nadomestili manjkajoče obvezne ure. Na takih popoldnevih mora sodelovati čim večje število partizanskih in športnih vaditeljev, ki bodo s tem koristili ne samo mladini, četudi je to najpomembnejše, temveč tudi svoji organizaciji in razvoju pa-noge telesne vzgoje, v kateri de-la-jo.

Drugi, prav tako važni elementi za uspešen razvoj telesne vzgoje, s katerimi se bomo posebno pogosto srečevali v prihodnjem letu, je razčiščenje odnosov med različnimi telesnozgodnjimi organizacijami in v njih samih.

Glede notranjega dela organizacij, predosem športnih, moramo ugotoviti, da je že omenjeno pismo CK KPJ sicer jasno nakazalo in ostro ožigosalo razne napake od profesionalizma do šovinizma in malomeščanstva, da so se naši ljudje, predosem pa komunisti skoraj poosod ostro borili zoper take pojave, da pa so bili skoraj poosod premalo izkušeni, premalo budni in zato ne dovolj sposobni, da bi bitko z enako ostrino, kakor so jo pričeli, tudi dobojevali in s tem v kali zatrli osak noo poizkus istih ali enakih pojavov. Nekoliko sicer opravičuje tak odnos vrsta drugih, tudi novih nalog, ki so jih morali reševati isti ljudje. Toda kakor koli, dejstvo je, da imamo namesto odkritega profesionalizma prikriti polprofesionalizem, da se nadaljuje prepeljavanje kadrov iz kluba v klub, da prihaja na raznih tekmah do izpadov, ki niso v čast športnim klubom, in podobno. Vse to nas opozarja, da ne ostanemo na pol poti, da ne pozabljamo na pismo CK in ga morda kot nepotrebne otagamo v arhiv, temveč nasprotno, da ga v novem letu še z mnogo večjo odgovornostjo izvajamo. Mnoge stvari so se medtem seveda že spremenile, na mnoge gledamo z drugačnimi očmi, toda osnova, zaradi katere je bilo pismo napisano, pojavi, ki jih je šibalo, so še vedno isti. In predosem zoper nje se moramo boriti, če hočemo očistiti športne organizacije vsega čistega, kar jih ovira, da postanejo dejanski pomočniki delovne-mu človeku v njegovi borbi z neštevilnimi zaprekami, ki mu kri-žajo pot v eni največjih bitk, kar jih pozna zgodovina človeške družbe, za izgradnjo lepšega in boljše-ga življenja.

Važno postaja za nas v novem letu tudi uprašanje medsebojnih odnosov oseh organizacij, ki se pečajo s telesno vzgojo. V novem letu ne morda zato, ker smo si postavili nek posebni program, temveč predosem zato, ker smo prav ob zalonu starega leta v glavnem osi prišli do zaključka, da telesne vzgoje ne moremo od-iti po načelno različnih poteh. Če nam je psem osnovna skrb de-lonni človek, predosem pa naša mladina, je lahko samo ena pot, po kateri moramo osi, se pravi vse telesnozgodnje organizacije voditi svoje delo. Enotnost teles- ne vzgoje, njena odvisnost od po- treb delovnega človeka in njena pogojenost z okoljem, v katerem se razvija, nam mora biti osnovno izhodišče za iskanje sistema dela, za iskanje metod, pa tudi za ue- ljanjanje določenih organizacijs-kih oblik dela. Ni torej najpaz- nejše, ali bo delo opravljala ta ali ona organizacija, v tej ali oni organizacijski obliki, temveč je najvažnejše, da bodo osi delovni ljudje deležni pravilne telesne vzgoje in da nam bodo same obli- ke dela polagoma nakazale tu- di napramernejše organizacijske spremembe. Vse to zahteva seve- da spremembe v gledanju na naše dosedanje delo, zahteva, da pre- nehamo oboževati nekatere ob- stoječe ali biše organizacijske oblike, da torej postanemo na- mesto sužnji teh oblik njihovi stvarni gospodarji. To pa zahteva tudi najiskrenejše sodelovanje

ZMAGA MIHALIČA V SAO PAOLU

Prvi letošnji start jugoslo- vanskih atletov je bil navdse uspešen. Na polnočni mednarod- ni tekmi »Sao Silvestre« v Sao Paulu je jugoslovanski rekordar Franjo Mihalič dosegel prvo me- sto. Na 7200 m dolgi progi je dosegel nov rekord proge s časom 21:38,0. Mihaličeva zmaga je prepričljiva, saj je prišel najne- varnejši tekmeč Julin (Finska) šele 200 m za njim skozi cilj. Ostali rezultati: 3. Louis Gonzaga (Brazilija) 22:35,4, 4. Gustav Janson (Švedska) 23:05,4, Italijan Pepicelli, ki je bil prav tako med nevarnimi nasprotniki Mihaliča, je dosegel čas 25:11,1.

Sportni list »Gazeta esporti- vac«, ki prireja to tekmo, je pi-

obstoječ kader v partizanskih in športnih društvih ne bo mogli nuditi zadostne vsestranske vzgo- je, če ne bo užibal res največje pomoči odgovornih političnih či- niteljev.

Razumljivo je, da bo morala slediti pomoči v ustvarjanju pog- ledu tudi pomoč v vzgojanju ma- terialnih pogojev za delo. Skrom- ni začetki telesnozgodnjega dela sicer ne zahtevajo posebnih ma- terialnih sredstev, toda čim bolj se to delo razvija in širi, tem bolj postaja odvisno od prostorov, igrišč, telovadišč in orodja. Čim pravilnejše bo vzgojno delo v društvih, tem hitreje bodo pri- pravljene delovni kolektivni pomo- gi pri ustvarjanju materialnih osnov za delo. Zato pomeni skrb političnih organizacij za pravilen razvoj telesne vzgoje s svojim

Pred nekaj dnevi je TD Partizan Narodni dom začelo s smučar- skimi tečaji.

učinkom tudi že pomoč pri pridobivanju prepotrebni sredstev.

Četudi se doslej ne moremo zadovoljiti z odnosi, ki se kažejo na terenu do telesne vzgoje, mora pokazati že prva polovica prihod- njega leta popolno spremembo. Zakaj čim večje bo zanimanje za pomen in blago telesne vzgoje, tem večji bo tudi elan v sami or- ganizaciji, tem lepši bodo uspe- ši. V letošnjem letu je bila močna spodbuda za naše delo akcija, ki jo je uvedla Ljudska pravica s podelitvijo prehodnega pokala za najboljšo društvo Partizan. Res je bilo mnogo premalo časa za pravilno organizacijo tekmovanja, toda odzivi je bil vendarle večji, kakor je bilo mogoče pričakovati. In tudi uspeh ni izostal. Društva so razumela, da pomeni poklonje- ni pokal tako posebno priznanje partizanski organizaciji kakor opozorilo na odgovorno vlogo, ki naj jo opravlja v vzgojnem delu posebno med našo mladino. Zato bo prihodnje leto tekmovanje za ta pokal še mnogo bogatejše, ob- sežnejše in uspešnejše. To pa je tudi njegov namen in si lahko samo želimo, da bi dajali tak po- udarek telesni vzgoji vsi, ki so od- govorni za ustvarjanje osnovnih pogojev lepšemu življenju delo- nih ljudi. V tem življenju bo ime- la tekmovanja čedalje večji pome- n, zato mora biti tudi naša skrb za njen pravilni razvoj vedno večja.

Sport in televizija v Ameriki

Po drugi svetovni vojni, v času največjega razmaha televizije, so si v Ameriki mnogo obetali od televizije v zvezi s športom. Ogromen napredek in tehnično izpopolnjevanje je napra- vilo televizijo silno popularno. Toda v začetku leta 1949 se že javila odpor- športa do televizije. Razne športne veje, ki jih je televizija prenašala, so izgubile dober del svojih gledal- cev. Tisto komodnost, ki jo je nu- dila televizija, ni mogla dati niti ena športna federacija. Posebno so v tem oziru trpeli mali klubi iz malih mest v provinci, ker so njihovi dotodajni zvesti gledalci in navijači raje ostali doma in udobno opazovali televizijski prenos večjih in slavnějšíh klubov, mali klubi pa so pri tem za- hujali v vedno večje finančne krize.

Tako stanje je zaskrbelo športne federacije Amerike in začela se je odprta borba proti televiziji. Apelirali so na velike klube, da v interesu športa ne dovolijo televizijskih pre- nosov svojih tekem. Vendar je bil uspeh te akcije na začetku zelo slab, ker so bili televizijski prenosi klubi- bom zelo dobro plačani. Toda kmalu so začeli organizatorji športnih tekem resno razmišljati o posledicah, po- tem ko je preteklo leto na velikem Yankee stadionu v New Yorku prisostvovalo boksaškemu srečanju med Charlesem Walcottom nekaj čez 22 tisoč ljudi, kar je za ameriške prilike malo. Istočasno so ugotovili, da je ta match za naslov svetovnega prvaka opazovaljo pri televizijskih aparatih nič manj kot 76 milijonov ljudi.

Po tem slučaju so postali organi- zatorji športnih tekem zelo zaskr- bljeni. In ko je nedavno objavljena statistika povedala, da je število pra- vih gledalcev na tekmah baseballa padlo za celih 8 milijonov v primeri z letom 1950, se je sprožila cela vrsta prepovedi za televizijski prenos.

Televizijske trgovske družbe pa niso odnehale, ampak so znizale cene televizijskih aparatov in povisale ho- norarje za dovoljenje prenosa. Tele- vizija je napredovala vedno bolj in bolj. Mali klubi se rešujejo kakor ve- do in znajo ter prirejuje nočne tek-

O problemih mladinskega smučanja

V nekaterih klubih ni pravega razumevanja za delo s pionirji

Pred novim letom so se zbrali na Pokljuki naši učitelji smučar- nja, ki so se med ostalimi naloga- mi zadržali posebno dolgo pri vprašanjih, ki zadevajo smučanje med našimi pionirji in mladinci. Tokrat so pustili ob strani vpra- šanje opreme in cenjenih promet- nih zvez v kraje, kjer so snežne razmere najbolj ugodne. Tudi ni- so govorili o vzpenjačah, ki naj bi po mnenju nekaterih pomenile poglavitni razlog, da je odziv na- darjenih mladincev v vrste alps- kih tekmovalcev vse preveč skro- men. Razpravljali so o smučanju kot pomembni nalogi splošne te- lesne vzgoje in skušali poiskati vse naloge, ki jih mora v ta na- men opraviti smučarski učitelj.

Ugotovili so, da s stanjem, ka- kršno je med pionirji, ne moremo biti zadovoljni, saj celo v krajih, kjer so pogoji najboljši, navadno

omogočijo pouk v osnovnih pri- vnan smučanja. Iz takšne množice pionirjev, ki bodo že deležni ora- vilnih metodičnih in pedagoških prijemov, pač ne bo težko po- iskati duca izrednih nadarjencev in te potem izročiti v varstvo tren- erjem. Učitelji smučanja so te- dad na svojem zborovanju pra- vilno opomnili na važno vpraša- nje, ki je v preteklem delovanju smučarskih društev in klubov.

Tudi prizadevanje društev »Partizana« za uvajanje smučar- nja v redno delo še ni rodilo po- sebno očitnih sadov. Res je, da postaja smučanje od leta do leta stalnejša oblika dela v teh dru- štvih, vendar bo treba še veliko truda za popoln uspeh. Predvsem bo treba seznaniti vse vadiatelje, ki delajo s pionirji in mladinci, z moderno šolo smučanja, da bo- do tako lahko pripravili vadbo na snegu. Glede tega je Partizan ne- dvomno na pravi poti, saj Zveza redno prireja tečaje za vadiatelje in namerava njihovo število še po- večati.

Ker pa Partizanova društva in smučarski klubi ne zajamejo v svoje delovno območje vse naše mladine, so tu še naše osnovne, industrijske in srednje šole, ki bodo morale v okviru obvezne te- lesne vzgoje mnogo resneje skrbeti za razvoj smučanja med šol- sko mladino. Prav tu se postav- ljajo pred prosvetne oblasti ob- sežne in odgovorne naloge, ki nji- hova pravilna rešitev lahko naj- večje pripomore k množičnemu smučanju. Na zborovanju so se učitelji smučanja zedinili za ne- katere predloge, ki jih namera- vajo poslati Svetu za prosveto in kulturo pri vladi LRS. Tako pred- lagajo, naj bi bil že letos vsaj tridnevni seminar, ki bi ga ob- skovalj vsi tisti učitelji telesne vzgoje, ki bodo pripejali na sneg mladino v času semestralnih po- čitnic. Te počitnice so sredi zime, gotovo bi se v tem času dalo or- ganizirati številne tečaje. Tovariši iz Hrvatske pripravljajo že letos nekaj podobnega v Kranjski gori za več sto dijakov in učencev. To je vsekakor zgled, ki bi ga bilo treba posnemati.

Doslej je bila pri nas v navi- di praksa, da je bil študent učiteljska v vsem času študija de- ležen pouka v smučanju le pičlih 4 dni. In še pri tem ni vedno

J. M.

BOKS

HUD PORAZ V BOLOGNI

V torek je v Bologni italijanska reprezentanca premagala jugoslovansko s 15:5. Tega ni nihče pričakoval, saj so jugoslovanske tekmovalce smat- rali za sigurne favorite.

Rezultati srečanja so bili nasled- ni: mušja kategorija; Burrini (It.) - Paljić (Jug.) 2:0 po točkah; bantam: D'Agostino - Srdanović 1:1; peresna: Palazzoli - Jokić 1:1; lahka; Di Jasio - Stefanović 2:0 po točkah; polteška; Sovljanski - Rigamonti 2:0 po točkah; welter; Ruggeri - Galis 2:0 po točkah; polrednja; Strina - Milojević 2:0 (po diskvalifikaciji v drugem kolu); sred- nja; Finilietti - Veselinović 3:0 po točkah; polteška; Baldini - Nikolaić 2:0 po točkah; teška; Krizmanović (Jug.) - Bozzano (It.) 1:1.

Italijani so se na dvoboju zelo resno pripravljali. Ta resnost je bila popla-

Na večdnevni trening v Klitzbuehel (Avstrija) je odptovala tudi smučarska ekipa »Enotnosti«, ki je sestavljala smučarji Jane, Hladnik, Knop, Ilja, Pogačnik, Černič, Zupančič in Prestor ter smučarke Urbar, Ojcel in prof. Magušar. Imeli bodo večdnevni trening, ki ga bošta vodila dr. Hebler in Praček.

odločitve sodnikov, ki so v nekaterih borbah hudo oškodovali jugoslovansko boksaško. Dvoboj so sodili: glavni sodnik je bil Švicar Schenk, italijanski sodnik Loy in jugoslovanski sodnik Adamović.

Sportna beležnica

Pred tednom dni je bilo na šved- skem velikem tekmovanju v smučar- skih tekih. Na progi 20 km je zmagal Hauger Brenden (Norveška) 1:07:26. Drugi je bil Olsson (Šv.) 1:07:53, tretji pa Nils Karlsson (Šv.) 1:08:32 itd.

Mednarodna zveza za hokej na travi (FIH) ima sedaj 36 članov: 19 evropskih držav, 9 azijskih, 4 iz Afri- ke, 2 iz Amerike in 3 iz Avstrali- je. Torej se hokej na travi igra na vseh kontinentih.

Košarka je vedno bolj popularna športna igra v svetu. Zaradi majhne- ga igrišča prisostvoje košarkarskim tekmam v Evropi največ 2000 do 3000 gledalcev; v Parizu je bil dosežen rekord 12.000 gledalcev. Ob priliki go- tovanja črnske profesionalne ekipe »Harlem« je tekmi prisostvovalo na berlinskem olimpijskem stadionu na 75.000 gledalcev. To je doslej re- kordno število gledalcev na košar- karski tekmi v Evropi.

Sidney - Ko je odšel najboljši teni- ski igralec današnjih dni Avstralec Sedgeman med profesionalce, so ga nekateri vprašali, kdo bo njegov na- slednik na številnih letošnjih največ- jih turnirjih. Sedgeman je odgovoril: Najbolj verjetno bo moj naslednik Drobny, ki ga smatram za najbo- lje nevarnega igralca na vseh turnir- jih.